

Anssi Salmi
Suvi Koski
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala, Diak Pori
Sosinomi AMK
Opinnäytetyö, 2018

SATAKUNNAN LASTENSUOJELUN PERHE- TYÖN KÄYTÄMÄT MENETELMÄT

TIIVISTELMÄ

Anssi Salmi & Suvi Koski
Satakunnan lastensuojelun perhetyön käyttämät menetelmät
49 s., 2 liitettä.
Marraskuu 2018
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveystieteiden
Sosionomi AMK

Lastensuojelun perhetyö on lastensuojelun avohuollon tuen muoto, josta käytetään myös termiä tehostettu perhetyö. Lastensuojelun perhetyö on monimuotoista työtä, josta tarjotaan asiakkaalle yksilöllistä tukea asiakassuunnitelman mukaisesti.

Opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia Satakunnan pilottikunnissa tehtävää perhetyötä ja heidän käyttämiään menetelmiä työssään. Tavoitteena oli kerätä tietoa lastensuojelun perhetyön käyttämisestä menetelmistä ja niiden toimivuudesta. Opinnäytetyö on tutkimus ja laadultaan kvalitatiivinen.

Tutkimuksessa on mukana kaksi kuntaa Satakunnasta, joista haastateltu yhteensä kuusi työntekijää. Haastattelut ovat toteutettu yksilöllisesti teemahaastatteluina, saatu aineisto on analysoitu sisällön analyysinä. Haastattelut toimivat tämän tutkimuksen aineistona. Tutkimus tulokset eivät ole yleistettävissä kuvaamaan koko lastensuojelun perhetyötä, vaan ovat tutkittavien kuntien haastateltujen työntekijöiden näkemyksiä perhetyön käyttämisestä menetelmistä.

Työn teoreettisina lähtökohtina oli lastensuojelun avohuolto, lastensuojelun perhetyö sekä sosiaalialan käyttämiä menetelmiä. Menetelmiä on olemassa useita ja työhön on koottu niistä osa, jotka tutkimuksen aikana tulivat haastateluista esille.

Tutkimus on toteutettu yhteistyössä Satakunnassa tulevaisuus lapsissa (SATULA) hankkeen kanssa. Hankkeen tarve saada tietoa Satakunnan lastensuojelun perhetyön menetelmistä oli keskeinen tekijä työelämäyhteistyölle.

Tutkimuksessa ilmeni, että lastensuojelun perhetyössä käytettäviä menetelmiä todettiin olevan monia. Käytetyimpiä olivat erilaiset verkostokartat, dialogi ja toiminnalliset menetelmät. Menetelmät olivat tutkimuksen mukaan keskeisessä osassa lastensuojelun perhetyössä, eikä perhetyötä voida toteuttaa ilman menetelmäosaamista.

Asiasanat: avohuolto, kvalitatiivinen tutkimus, perhetyö, tehostettu perhetyö, työmenetelmät, työvälineet

ABSTRACT

Suvi Koski, Anssi Salmi

The work methods of the family work of the child welfare in Satakunta

49 p., 2 appendices

November 2018

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services

The purpose of this thesis was to examine the family work and work methods used in the family work of Satakunta pilot municipalities. The aim was to collect data about the work methods and the usability. The family work of the child welfare is a form of support that child welfare offers to their customers. This family work is also called intensified family work. It is diverse work that provides their customers tailored support on the basis of the client plan.

The thesis was qualitative. For the study two municipalities from Satakunta participated and their six workers were interviewed. Interviews were executed as individual semi structured theme interviews and the data was analyzed by using the methods of content analysis. The results cannot be generalized to illustrate the whole family work of the child welfare. The results showed the respondents impressions on the work methods used in the family work of the municipalities in question.

The theoretical framework of this thesis was based on non-institutional child welfare, the family work of the child welfare and the used methods of social work. There are many other methods in social work, but those mentioned are a sample of methods that came up in the interviews. The study was executed in cooperation with a project called Satakunnassa tulevaisuus lapsissa to find out widely the work methods used in the family work of the child welfare in Satakunta.

As a result, the study showed that there were many other different work methods in use. Different types of mesh of maps, dialogue and functional methods were the most common based on the study. Work methods are essential part of family work of the child welfare and family work cannot be done without good knowledge on work methods.

Key words: non-institutional child welfare, qualitative research, family work, enhanced family work, work methods, instruments

SISÄLLYS

JOHDANTO.....	5
1. LASTENSUOJELUN AVOHUOLTO	7
2. LASTENSUOJELUN PERHETYÖ	8
2.1 Perhetyön painotukset.....	9
2.3 Työmallit perhetyössä.....	10
2.4 Lastensuojelutyön menetelmiä.....	11
3. SOTE UUDISTUS.....	16
4. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSMYKSET	17
5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	19
5.1 Kohderyhmä	20
5.2 Tutkimusmenetelmät.....	21
5.3 Aineistonhankinta	21
5.4 Aineiston analysointi	23
6. TUTKIMUKSEN TULOKSET	26
6.1 Lastensuojelun perhetyön asiakas	26
6.2 Lastensuojelun perhetyön menetelmät.....	29
6.3 Lastensuojelun perhetyön menetelmän käyttö ja merkitys työssä	33
7. TULOSTEN TARKASTELU.....	38
8. TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS.....	41
7. POHDINTA.....	42
LÄHTEET.....	47
LIITTEET.....	50

JOHDANTO

Tämä työ on tutkimus Satakunnan kahdessa kunnassa käytettävistä työmenetelmistä tehostetussa perhetyössä, eli lastensuojelun perhetyössä. Tutkimus on toteutettu Porissa ja Raumalla.

Tällä hetkellä Suomessa on kehitteillä isoja muutoksia sosiaali- ja terveystalouteen. Sosiaali- ja terveystalouden uudistus (SOTE) on valtion ja kuntien toteuttama sosiaali- ja terveystalouden uudistamisohjelma. Tarkoituksena on, että maakunta järjestää jatkossa palvelut yhtenäisesti. Kokosimme opinnäytetyöhön lastensuojelun perhetyössä käytettäviä menetelmiä työntekijöiden haastattelujen perusteella. Tällä hetkellä kunnat tarjoavat omia sosiaalipalveluitaan, jotka ovat lakisääteisiä. Porin alueella toimii yhteistoiminta-alue, johon kuuluu Porin lisäksi myös Ulvila ja Merikarvia. Tavoitteena tulevaisuudessa on se, että palveluista vastaavat kuntien sijaan maakunnat. Maakunta-uudistuksen valmistelua ollaan kehitetty erilaisilla työryhmillä, kuten lasten ja perheiden palveluita Satakunnassa tulevaisuus lapsissa (SATULA)-hankkeen toimesta. Lapsi- ja perhepalveluiden uudistus (LAPE) on SOTE - uudistuksen alatyöryhmä joka valmistelee lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa. SATULA-hanke on Satakunnan hanke LAPE muutosohjelmassa. Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä SATULA-hankkeen kanssa.

Lastensuojelun perhetyö kuuluu lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteisiin. Perhetyölle on tarvetta ja jatkossakin perhetyön merkitys tulee olemaan tärkeä. Avohuollon asiakkaiden osuus on lastensuojelussa isoin ja kuormittavin.

Opinnäytetyö on toteutettu laadullisella tutkimuksella. Opinnäytetyöhömmme olemme haastatelleet SATULA - hankkeen pilottikuntien Porin ja Rauman perhetyöntekijöitä. Molemmista kunnista haastattelimme kolme perhetyöntekijää, ja tarkoituksemme oli selvittää millaisia menetelmiä he työssään käyttävät ja miten he kokevat niiden toimivuuden.

Tutkimuskysymyksiä opinnäytetyössä oli kaksi. Ensimmäinen oli mitä menetelmiä lastensuojelun perhetyöntekijät käyttävät? Toinen tutkimuskysymys oli millaisia kokemuksia perhetyöntekijöillä on käytetyistä menetelmistä?

Tutkimuksella on myös merkittävyyttä, sillä maakuntaudistusta tehdään parasta-aikaa. Olemme myös kiinnostuneita siitä, miten lastensuojelun perhetyökunnissa on toteutettu ja mitä se sisältää. Olemme valinneet aiheen oman kiinnostuksen ja intohimon pohjalta. Olemme työskennelleet lastensuojelun parissa jo opintojen ohella. Perhetyö on kiinnostava ja keskeinen osa-alue lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteitä.

1. LASTENSUOJELUN AVOHUOLTO

Lastensuojelu on lain edellyttämä sosiaalipalvelu. Lastensuojelulaki (L 417/2007) edellyttää jokaista kuntaa järjestämään palvelua kunnan tarpeiden mukaisesti. Tarkoituksena on edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja kasvua.

Lastensuojelun asiakkuus arviointi alkaa lastensuojeluilmoituksesta, jonka kunta saa. Sosiaalityöntekijän tehtävä on selvittää perheen tilannetta ja tekee lapselle palvelutarpeenarvioinnin, jossa selvitetään myös lastensuojelutyön tarve. Työntekijän on toteutettava arviointi kolmen kuukauden sisällä ilmoituksen saavuttua. Mikäli perheessä havaitaan tarve lastensuojelulle, alkaa asiakkuus viipymättä avohuollossa. Lastensuojelun asiakas on lapsi, eli alle 18-vuotias henkilö. Hänelle nimetään oma, hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä, joka vastaa pääasiassa perheen ja lapsen tarpeesta sekä työskentelee heidän kanssaan. Asiakkaalle tehdään myös asiakassuunnitelma, johon perheen ja asiakkaan haasteet sekä voimavarat kirjataan. Tämän lisäksi pohditaan toimenpiteitä sekä auttamiskeinoja niiden selvittämiseen. (THL 2017).

Lastensuojelun avohuolto on laaja-alaista ja palveluja on erilaisia. Kunnissa esiintyy myös eroavaisuuksia palveluiden suhteen. Lastensuojelun avohuollon palveluita ovat esimerkiksi kotipalvelu/perhetyö, tukihenkilö, vertaistoiminta, taloudellinen tuki, lapsen varhaiskasvatus, lapsen kuntoutusta edistävät hoito- ja terapia-palvelut ja sijoitus kodin ulkopuolelle sekä muut lasta ja perhettä tukevat palvelut. Lastensuojelun avohuollossa tukitoimena voidaan sijoittaa lapsi tai koko perhe laitospai- tai perhehoitoon väliaikaisesti kuntoutumisen edistämiseksi. Avohuollonsi- joitukseen tarvitaan vanhempien ja asiakkaan suostumus. (Ihalainen & Kettunen 2017, 108-114.)

Tilastojen mukaan vuonna 2005 lastensuojelun avohuollon asiakkaita on ollut vajaa 60 000 lasta. Vuonna 2015 lapsia avohuollon asiakkaina on ollut reilu 70 000 ja vuonna 2017 noin 56 000. Lastensuojelulain mukaisen tehostetun perhetyön asiakkaita on ollut vuonna 2017 10 094 asiakasta, 1,6% lapsiperheistä. (THL 2018.)

2. LASTENSUOJELUN PERHETYÖ

Lastensuojelun tehostettu perhetyö, josta käytetään myös termiä lastensuojelun perhetyö, tarkoittaa lastensuojelulain mukaista palvelua, joka vaatii lastensuojelun asiakkuuden. Sosiaalihuoltolaki vaatii myös kuntaa järjestämään sellaista perhetyötä, johon ei vaadita lastensuojelun asiakkuutta. Tässä tilanteessa tarjotaan ennaltaehkäisevää perhetyötä, joka on sosiaalihuoltolain mukaista palvelua. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä ja Virolainen 2012, 81-86.)

Lastensuojelun perhetyö taas on lastensuojelun avohuollon tukitoimi. Perheelle, jolla on lastensuojelun asiakkuus, on tehty palvelutarpeen arviointi, jossa on todettu lastensuojelun tarve. Tässä tilanteessa perheen tilanne on usein kriisiytynyt tai perheen voimassaolevat ongelmat ovat kasvaneet ja viranomaisille on tullut huoli lapsen hyvinvoinnista. Asiakkailta ei ole subjektiivista oikeutta lastensuojelun asiakkuuteen, mutta lastensuojelu voi taas puuttua perheen tilanteeseen, vaikkei perhe näkisi tällaiselle tarvetta. Yhteistyö lapsen hyvinvoinnin kannalta on erityisen tärkeää ja perhettä tulisi motivoida tähän. Perheelle tehdään asiakassuunnitelma, jossa yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa luodaan perheelle tavoitteet ja tarpeet. Lastensuojelun perhetyö on suunnitelmallista ja tavoitteellista työtä. Lastensuojelun perhetyötä tehdään pääsääntöisesti perheen kotona. Lastensuojelun perhetyötä voidaan tarpeen vaatiessa toteuttaa myös jo siinä vaiheessa, kun perheen palvelutarpeen arviointi on kesken. (Järvinen, ym. 2012, 81-86.)

Perhetyön tarkoitus on edistää perheen itsenäistä selviytymistä apujen turvin, mutta myös ehkäistä lapsen kodin ulkopuolelle sijoittamisen (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 240). Nykylainsäädäntö tukee perheiden jälleenyhdistämistä, eli huostaanoton aikana perhettä tulisi edelleen tukea, jotta jälleenyhdistäminen olisi mahdollista. Jos lapsen huostassaolo päättyy ja hän siirtyy takaisin perheensä luokse, voidaan lastensuojelun perhetyötä tarjota tukimuotona. (Heino 2008, 45).

Lastensuojelun perhetyössä tehdään perheeseen väliintuloja ja tuetaan vanhempien jaksamista sekä perhettä itsessään. Lastensuojelulain (L 417/2007) mukaan, lapsen edun turvaaminen kuuluu myös perhetyön tehtäviin. Perhetyö ei voi olla vain perheen tukemista, vaan se on myös kontrolloivaa. (Reijonen 2005, 9-10.) Lastensuojelun perhetyön tehtävät luokitellaan tutkimukseen, arviointiin sekä tukeen, ohjaukseen, hoitoon ja kuntoutukseen. Tuki saattaa painottua johonkin tiettyyn, vaikka yleensä tehtävät kulkevat limittäin. (Heino 2008, 46.)

Lastensuojelun ennaltaehkäisevä tuki sekä avohuollon tukitoimet ovat tärkeitä niin asiakkaalle kuin yhteiskunnalle. Lastensuojelulain (L417/2007) 2§ 2:n momentin mukaan lastensuojelun tuki pitää aloittaa riittävän varhain. Aikainen puuttuminen ja haasteiden ratkominen ovat lapselle inhimillisiä toimia, ja lapsella onkin oikeus saada erityistä suojelua sekä hänelle kohdennettuja palveluja. Lapselle nimetyn työntekijän velvollisuus on tarjota näitä lapselle. Mitä varhaisemmassa vaiheessa ongelmiin puututaan, sitä tuloksellisempaa ja kustannustehokkaampaa se on. Liian myöhäinen tuki johtaa isompiin ongelmiin ja isompiin toimenpiteisiin.

Lastensuojelun perhetyön laatuvaatimus on kunnan asettama. Perhetyön tulee olla laadultaan sellaista kuin kunnan vaatimukset asettavat. Lapsen ja perheen on saatava laadullisesti sellaista tukea ja palvelua, jota he tarvitsevat. Tukitoimien tulee olla myös perheelle tarpeenmukaista. Tavoite on myös puuttua lapsen ja perheen elämään mahdollisimman pienen toimenpitein, mikä perheen kohdalla on mahdollista, mutta niiden on oltavan lapsen edun mukaisia. (Saastamoinen 2016, 41-45.)

2.1 Perhetyön painotukset

Ehkäisevän perhetyön tarkoitus on tarjota tukea ja apua perheelle ennaltaehkäisevästi, jotta perheessä syntyviä ongelmia tai kriisejä voidaan välttää tai ratkoa ajoissa. Ennaltaehkäisevässä perhetyössä myös pyritään ylläpitämään ja lisäämään perheen sekä perheen yksilöiden hyvinvointia. Mohler (2018) mukaan

lapsi joka syö säännöllisesti kotona perheensä kanssa yhteisen aterian, ei alkoholisoitu, aloita tupakointia, tule lapsena raskaaksi tai sairastu syömishäiriöihin yhtä todennäköisemmin kuin lapsi joka ei ruokaile yhdessä perheensä kanssa. Tähän sisältyy sekä neuvonta että opastus, jotka mahdollistavat sen, että perhe voi myös itse havaita ongelmiaan. Tähän kuuluu myös suunnitelmallinen ja tavoitteellinen lyhytaikainen jakso perhetyötä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 32-33.)

Kriisiperhetyö toteutetaan, kun perheeseen tulee yllättävä ja äkillinen muutos, tai kun perhetilanne on kriisiytynyt. Perhetyön tarkoitus on tukea perhettä selviämään tapahtuneesta. (Rönkkö & Rytönen 2010, 33-34.)

Korjaava perhetyö aloitetaan, kun perheessä on jo syntynyt ongelmia ja niitä yritetään ratkaista ja/sekä ehkäistä niiden pahentumista tai pyrkiä estämään uusien syntymistä. Työ on puuttumista perheen epäkohtiin, joka on luonteeltaan tukemista ja kuntouttamista. Korjaava perhetyö on suunnitelmallista ja tavoitteellista, ja sen tarjoaa kunnan sosiaalityö. (Rönkkö & Rytönen 2010, 34-35.)

Perhetyöntekijän nimikettä ei ole laillistettu. Näin ollen koulutus pohjaan ei ole tiettyä vaatimusta. Pääasiassa perhetyöntekijät ovat käyneet sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon, mutta osa voi olla myös ammattikoulutustaisia, eli lähihoitajia. Perhetyötä ei ole myöskään kovin tarkkaan määritelty, joten työntekijät voivat mieltää eri tavalla mitä työhön sisältyy. Perhetyö voi siis olla kaikkea perheessä tehtävää työtä. Työtä toteutetaan julkisella, yksityisellä ja seurakuntasektorilla. Perhetyö voi olla avohuoltoa tai laitoshuoltoa. (Vilén, Seppänen, Tapio & Toivanen (toim.) 2010, 24-25.)

2.3 Työmallit perhetyössä

Asiantuntijakeskeinen perhetyö on ammattilähtöistä ja työntekijän ohjaamaa työskentelyä. Vastuu työstä ja sisällöstä on ammattilaisella. Lähtökohta työlle on, ettei perhe kykene itse selvittämään ongelmiaan. (Rönkkö & Rytönen 2010, 36.)

Lapsilähtöinen perhetyö tukee lapsen yksilöllistä kehitystä ja kasvua. Huoli on siis lapsesta. Perhettä tuetaan kasvatuksellisessa tehtävässä sekä ohjataan käyttämään julkisia palveluita ja hakemaan ajoissa apua. (Rönkkö & Rytönen 2010, 36.)

Perhekeskeinen malli lähtee perheiden määrittelemistä tarpeista. Työntekijä toimii neuvonantajana; hän tukee perheen vuorovaikutusta ja päätöksen tekoa. Perheeseen luodaan tilaa heidän omaehtoiselle toiminnalleen.

Nämä eri painotukset vaikuttavat perhetyöhön. (Rönkkö & Rytönen 2010, 36-37.)

2.4 Lastensuojelutyön menetelmiä

Timonen-Kallio (2009) kertoo teoksessa Lastensuojelun hyvät työkäytännöt, että menetelmä on vakiintunut työtapa, jota voidaan välittää toiselle ihmiselle, jotta moni henkilö voi käyttää samanlaista työtapaa. Menetelmien käyttö vaatii ammattiosaamista. Menetelmää voi soveltaa ja se joustaa ihmiskohtaisesti. Keinot ja työvälineet ovat sellaisia, joita hyödynnetään menetelmää käytettäessä.

Menetelmä - sanaa voidaan sosiaalialalla ymmärtää monella tavalla. Osalle se on palvelu, työväline tai työtapa. Osa voi tuntea sen myös olevan niin sanottua lisätyötä. Menetelmiä on kuitenkin alettu käyttämään osana työtä ja uusia menetelmiä kehitetään koko ajan. Myös lisäkoulutus menetelmien käyttöön auttaa kehittämään työtään. Menetelmien käytössä hyödynnetään teoriatietoa, mutta myös kokemuksiin perustuvaa tietoa. Menetelmä valitaan asiakkaan erityisyyden ja tavoitteiden mukaisesti. Sen käytössä näkyy myös työntekijän persoonallisuus sekä koulutustausta. Työmenetelmän tehokkuus on myös riippuvainen niin asiakkaasta kuin työntekijästä.

Perheen luona tehdään kotikäyntejä. Perheen tilanteesta riippuen työntekijä miettii mikä perhettä auttaisi ja tukisi parhaiten. Toisinaan perhe tarvitsee neuvonantajaa sekä auttajaa esimerkiksi kodinhoitoon tai kotitöihin. Kotikäynnit voivat olla myös keskusteluhetkiä tai vuorovaikutuksen lisäämistä ja ohjaamista. (Järvinen ym. 2012, 158,164-167.)

Erilaisten menetelmien käyttö tarvitsee ammattitaitoa ja teoriaosaamista pohjalle. Menetelmän valikoitumiseen vaikuttaa asiakkaan tavoitteet sekä työntekijän omat resurssit menetelmän käyttöön. (Tanskanen & Timonen-Kallio 2009, 7-12).

THL määrittelee työmenetelmän olevan laajempi kokonaisuus. Menetelmään sisältyy prosessi sekä periaate. Työväline auttaa yksittäisessä työssä, joita esimerkiksi on kortit ja kaavakkeet (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a.).

Voimavarakeskeisen työskentelyn tavoite on haittojen ennaltaehkäisy ja elämänhallintakyvyn lisääminen. Tarkoitus on lisätä perheen voimavaroja kannustamalla myönteisiin ja kannattaviin asioihin sekä ajatteluun. Voimavaralla tarkoitetaan niin fyysistä ja henkistä jaksamista kuin elämäntaitoja ja ihmissuhteita sekä kykyä hallita että näyttää tunteitaan. Perheellä saattaa kriisissä olla hyvin negatiivisia ajatuksia tulevasta, minkä vuoksi voimavaraistavalla työskentelyllä pyritään valaisemaan tulevaisuutta ja saada perheeseen luottavaisuutta. (Rönkkö ja Rytönen 2010. 188-195.)

Ratkaisukeskeinen työote keskittyy ongelmien katsomisen sijasta ratkaisujen löytämiseen. Ongelmien sijaan keskitytään voimavaroihin ja ristiriitatilanteissa yritetään löytää uusia toimintatapoja. Onnistumisien ja vahvuuksien löytäminen on keskeistä tälle työotteelle (Puonti ym. 2004, 247-248). Ratkaisukeskeinen lähestymistapa – menetelmä on syntynyt Yhdysvalloissa jo 1950-luvulla ja vuodesta 1970 lähtien sitä on kehitetty systemaattisesti. Ratkaisukeskeistä menetelmää koulutetaan edelleen maailmalaajuisesti. (Terveyskirjasto i.a.).

Narratiivinen ajattelu on sitä, että ihminen käsittelee ajatuksensa tarinoiviksi. Se on kuvaus tai kertomus asiasta. Tätä on sovellettu erityisesti ihmisten identiteetin rakentumisen tarkasteluun (Rönkkö ja Rytönen 2010, 200).

Kartoitustyöskentely on kehitetty alun perin lastensuojelutyöhön. Siinä sosiaalityöntekijät arvioivat tarvitseeko lapsi tai perhe lastensuojelun tukea, ja mikäli tarvetta ilmenee, niin millaista tukea ja keneltä. Mallin tarkoituksena on saada mahdollisimman varhain kokonaiskuva perheen tilanteesta, olosuhteista ja huolesta. Sen avulla voidaan asettaa konkreettiset tavoitteet. Työ on lapsilähtöistä ja lasta voidaan tavata ilman vanhempia, mikäli siihen ei ole erityistä estettä. Arvioinnin keskiössä on lapsi, ei vanhempien henkilökohtaiset ominaisuudet tai elämäntapa. Tätä työskentelyä voidaan erityisesti hyödyntää silloin, kun lapsen mielipidettä ei

saada selville. Vahvuuksina tässä mallissa on todettu olevan hyvä työparityökentely. Lapsen näkökulmaa on saatu selvitettyä hyvin ja sitä on voitu viestiä myös vanhemmille. Lapset ovat tunteneet itsensä tärkeiksi saamastaan huomiosta, ja työntekijä on saanut perheestä sellaista uutta tietoa, mitä vanhemmat eivät välttämättä kerro. Haasteena on havaittu niin lapsen oikeus olla osallistumatta ja kuin se, että työntekijän pitää aistia ja kuulla mihin lapsi on valmis. Työntekijän ja lapsen persoonallisuudet vaikuttavat myös työskentelyyn samoin kuin työntekijän taidot ja valmius lapsen kohtaamiseen. Lapsen kuvaus tilanteesta voi tuoda myös haasteellisuutta, mikäli asioita on totuttu katsomaan vanhempien kautta. Miten esimerkiksi lapsi kuvaa tilanteen, kun vanhemmalla on mielenterveys- tai päihdeongelma? Haasteena voi olla myös se, miten lapselle annetaan aikaa vanhemman ollessa kotona. (Reijonen 2005, 61-69.)

Arvostava työote keskittyy perheen hyvässä kunnossa olevien asioiden etsiskelyyn ja vahvistamiseen. Jokaisessa perheessä on jotakin hyvää, vaikka ongelmien kerääntyessä se ei aina ulospäin näkyisikään. Tässä työotteessa kohdennetaan myös unelmia ja tavoitteita tulevaisuuteen. Yhdysvalloissa tämä on lanseerattu käsite 1980-luvulta. Tällä työotteella on mahdollista rakentaa parempia suhteita perheisiin, ja antaa mahdollisuuden jokaiselle perheenjäsenelle olla oma asiantuntijansa ja lisätä hyvinvointia. Tarkoituksena on tutkia perheen voimavaroja, kuten sitä, että mitä hyvää perheessä on ja miten tätä voisi hyödyntää perhetyössä. Onnistumisen kokemukset voivat olla pieniä ja ohimeneviä, mutta niiden esiin tuominen voi voimaannuttaa perhettä. Arvostavan työotteen haastattelu on myös hyvä lähtökohta aloittaa perhetyö, jolloin voidaan tähdätä johonkin parempaan tulevaisuudessa. Tämä työote ei sulje ongelmia pois, vaan mahdollistaa toisen tavan perheen asioiden katseluun. Tämä lähestymistapa toimii hyvänä alkuna yhteistyölle perheen kanssa ja samalla vaikuttaa heidän suhtautumiseensa itse avun vastaanottamiseen. (Vilén ym. 2010, 212-213.)

Taidelähtöisiä menetelmiä on useita ja niitä voidaan käyttää avotyössä sekä laitostyöskentelyssä. Ne ovat ilmaisullisia- ja toiminnallisia menetelmiä. Näihin menetelmiin kuuluvat tarinallisuus, näytelmät, valokuvaus, musiikki, tanssi sekä kuvataide ja käsitaide. Taidelähtöisillä menetelmillä voidaan monipuolisemmin

saada kuva niin itsestään kuin elämästä. Sillä voidaan myös hakea vaihtoehtoisia tapoja toimia ympäristössään tai itsensä kanssa. (Känkänen 2006, 129-148.)

Vanhemmuuden roolikartta on ilmestynyt vuonna 1999. Sen avulla vanhemman on helpompi havaita omia muutostarpeita ja tehdä näkyväksi omaa vanhemmuuttaan. Se on työväline perheen kanssa työskentelyyn. Roolikarttaa voi käyttää luovasti eikä se vaadi isoa teoriaosaamista (Ylitalo 2011, 8-9). Vuonna 2003 kehitettiin myös parisuhteen roolikartta tukemaan perheen aikuisten välistä parisuhdetta. Vanhempien välisellä suhteella on iso merkitys koko perheen toimimiseen (Ylitalo 2011, 27). Vuonna 2002 on jatkokehitetty vanhemmuuden roolikartasta myös itsenäistyvän nuoren roolikartta, jolla voidaan tukea ja havainnollistaa nuoren elämää (Ylitalo 2011, 33).

Huolet puheeksi - menetelmä on vahvistettu menetelmä, johon on saatavilla myös koulutusta sekä erilaisia työvälineitä. Työntekijän tulee myös ottaa huolet puheeksi perheessä, mikäli niitä havaitsee. Huoli herää työntekijän näkemyksestä asiaan, joten on hyvä kysyä asiaa myös perheeltä ja vahvistaa huoli oikeelliseksi. (Järvinen ym. 2012, 187-191.)

Vuorovaikutuksen ohjaukseen on kehitelty videoavusteinen ohjaus. Videoavusteisessa ohjauksessa perheen vuorovaikutusta, toimintaa ja erilaisia tilanteita kuvataan videokameralla. Kuvauksen jälkeen työntekijä analysoi videon ja käy sen perheen kanssa yhdessä läpi. Tarkoitus on lisätä hyvää ja voimaannuttavaa vuorovaikutusta perheen jäsenten kesken. (Järvinen ym. 2012, 201-202.) Videoavusteisen perhetyön periaatteena on onnistunut vuorovaikutus ja se perustuu voimavarakeskeiseen ajatteluun. Toiminta lähtee perheen omista tavoitteista ja muutostarpeista. Työskentelyssä ohjataan vanhempaa vuorovaikutuksessa sekä kontaktialoitteissa (Puonti ym. 2004, 254).

Perhearviointi on menetelmä, jolla voidaan arvioida vanhemmuutta sekä perheen toimivuutta. Arvioinnissa on keskitytty lapsen hyvinvointiin ja vanhemman toiminnan vaikutukseen lapseen, eikä niinkään vanhemman taitoihin, tietoihin tai persoonaan. Tämä menetelmä kohdistuu vanhemmuuteen henkilökohtaisesti, joten työntekijältä vaaditaan erityistä sensitiivisyyttä ja avarakatseisuutta. Työntekijältä

vaaditaan myös hyvää tietopohjaa lapsen kehityksen vaiheista ja tarpeista sekä lapsen kehitystä vaarantavista ja suojaavista tekijöistä. Perhearvioinnin tekemiseen koulutetaan työntekijöitä. (Myllärniemi 2007, 40-42.)

3. SOTE UUDISTUS

Sosiaali- ja terveystalveluiden (SOTE) muutoshjelma ja maakunta - uudistus on Suomen hallituksen esittämä uudistuskokonaisuus, jonka tarkoituksena on julkisten sosiaali- ja terveystalveluiden uudistaminen 18 maakunnan järjestettäväksi. Tähän asti julkisista sosiaali- ja terveystalveluista ovat vastanneet kunnat. Uudistuksen tavoitteena on tarjota yhdenvertaista ja laadukasta palvelua jokaiselle kansalaiselle. Vuonna 2017 on perustettu maakuntiin työryhmiä, jotka ovat luonnostelleet ja kehittäneet oman maakunnan palveluiden uudistumista sekä he ovat osallistuneet kehittämään maakunta uudistusta valtakunnallisesti. Maakunnat järjestävät palvelut vuodesta 2021 alkaen. (Valtioneuvosto i.a.)

Lapsi- ja perhepalveluiden muutoshjelma, eli LAPE, käsittelee lasten ja perheiden palveluiden muutosta. Se on hallituksen kärkihanke vuosina 2016-2018. Uudistusta johtaa sosiaali- ja terveystministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. Toimeenpanosta vastaa terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Lapsi- ja perhepalveluiden muutoshjelma toimii eri maakunnissa, joissa kehitetään alueen omaa toimintaa. (Sosiaali- ja terveystministeriö i.a.) Satakunnassa toimii SATULA-hanke (2017-2018), joka vastaa lapsi- ja perhepalveluiden muutoshjelmasta. (Satakuntaliitto i.a.).

4. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSMYKSET

Tutkimuksemme tarkoituksena oli kerätä tietoa siitä, miten lastensuojelun perhetyötä, eli tehostettua perhetyötä tehdään Satakunnan LAPE-pilottikunnissa ja mihin se pohjautuu. Tutkimustulosta käyttää myös yhteistyötahomme SATULA-hanke. Tutkimuskysymyksiä opinnäytetyössämme oli kaksi:

1. Mitä menetelmiä ja työtapoja lastensuojelun perhetyöntekijät käyttävät?
2. Millaisia kokemuksia perhetyöntekijällä on käytetyistä menetelmistä?

Tutkimuskysymykset valikoituvat, jotta saisimme vastauksia menetelmien käytöstä ja niiden merkityksellisyydestä perhetyössä. Tutkimuskysymyksien valikoimisen yhteydessä kävimme aiheesta dialogia SATULA - hankkeen kanssa. Olimme kiinnostuneita siitä, käytetäänkö paljonkin erilaisia menetelmiä ja miten ne toimivat. Koimme, että pystymme näkemään perhetyössä tehtävää työtä menetelmien käytön kautta.

Tutkimuksessa haastateltiin ammattilaisia, jotka tekivät lastensuojelun perhetyötä. Tutkimuksessa käsiteltiin perhetyötä itsessään sekä sen toimivuutta ammattilaisen näkökulmasta katsottuna.

Tutkimusmenetelmänä käytimme laadullista, eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Laadullinen menetelmäsuuntaus valikoitui muun muassa sen luonteen vuoksi, sillä siinä on ominaista, että tutkija pyrkii saavuttamaan tutkittavien näkemyksen tutkittavasta ilmiöstä. Laadullisessa tutkimuksessa myös pyritään mahdollisimman kokonaisvaltaisesti tutkimaan tutkimuksen kohdetta. Uskoimme pääsevämme parhaaseen tulokseen kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän avulla.

Tutkimuksen tavoitteena oli kuulla lastensuojelun perhetyön työntekijöitä ja kerätä tietoa siitä, miten lastensuojelun perhetyötä tehdään Satakunnan LAPE - pilottikunnissa ja mihin se pohjautuu. Tarkoituksenamme oli tuoda työntekijöiden näkemykset esille ja mahdollistaa yhteistyötahomme SATULA - hankkeen kehitystyö Satakunnan alueella. Tutkimus oli rajattu käsittelemään lastensuojelun perhetyötä ammattilaisten näkökulmasta katsottuna. Perhetyöntekijät ovat niitä

ammattilaisia, jotka työskentelevät perheiden arjessa, joten oli perusteltua tuoda heidän näkemyksensä esille.

Lastensuojelulaki (L 417/2007, 36§) mukaan lastensuojelun avohuollon asiakkaana olevalle perheelle; on tarvittaessa järjestettävä asiakassuunnitelma huomioon ottaen, lastensuojelun avohuollon tukitoimena muun muassa lastensuojelun perhetyötä. Lastensuojelun perhetyö on lakisääteistä palvelua ja sitä tehdään jatkuvasti. Koimme, että Satakunnassa on viime vuosina tutkittu lastensuojelun perhetyön tekemistä työmenetelmien kautta varsin vähän. Tämän ajantasaisen tiedon puuttumisen näimme ongelmallisena.

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa esittelemme tutkimuksen eri vaiheet ja sen, miten tutkimus toteutettiin. Esittelyn tarkoitus on olla mahdollisimman kuvaava kokonaisuus koko prosessista.

Aloitimme opinnäytetyön tekemisen syksyllä 2017 pohtimalla opinnäytetyön ai-
hetta. Kun ajatus opinnäytetyön aiheesta oli selkeä, otimme yhteyttä Satakun-
nassa toimivaan SATULA - hankkeeseen, joka kehittää tulevaa SOTE - uudis-
tusta varten lasten ja perheiden kanssa tehtävää työtä. Tapasimme SATULA -
hankkeen työntekijöitä kaksi kertaa. Yhdessä mietimme miten voimme toteuttaa
opinnäytetyömme. Tämän jälkeen perehdyimme teoriaan ja teimme opinnäyte-
työn suunnitelman.

Yksi SATULA - hankkeen tehtävistä oli selvittää Satakunnan pilottikuntien perhe-
työssä käytettävät menetelmät. Päädyimme laadulliseen tutkimukseen, koska
halusimme mahdollisimman totuudenmukaisen kuvan tämän hetkisestä perhe-
työstä lastensuojelussa. Tavoite oli selvittää kahteen tutkimuskysymykseen vas-
taukset. Teimme teemahaastattelu – rungon, jolla pääsimme tavoitteeseen. Tä-
män vaiheen jälkeen lähetimme tutkimuslupa - hakemukset. Kun hakemukset hy-
väksyttiin, sovimme Rauman ja Porin perhetyöhön haastattelut. Tutkimuslupien
haun sekä haastattelut suoritimme keväällä 2018.

Ennen varsinaisia haastatteluja -tehdessämme teemahaastattelurunkoa-, pää-
timme testata haastattelurungon toimivuutta. Haastattelimme Eurajoen kunnan
perhetyöntekijää. Emme käyttäneet hänen vastauksiaan tähän työhön. Analy-
soimme sitä, miten jaamme haastatteluosuuden ja toteutuksen. Yhdessä testi-
haastatteluun osallistuneen työntekijän kanssa pohdimme haastattelun toimi-
vuutta ja kysymysten asettelua. Tämän haastattelun me myös kirjasimme, jotta
saisimme alustavaa tietoa siitä, mitä tutkimuksessa voi ilmetä ja miten tulokset
vertautuvat suhteessa keräämäämme teoriatietoon. Muokkasimme haastattelu-
kysymyksiä vielä teemoittain, ja muutamaa kysymystä täsmensimme, mutta isoja

muutoksia runkoon ei tullut. Tämän prosessin jälkeen saimme teemahaastattelurunkomme (Liite1) valmiiksi.

Haastatteluiden jälkeen litteroimme kaikki haastattelut. Tämän jälkeen kävimme yhdessä keskustelua siitä, miten haastattelut sujuivat ja millaista aineistoa niistä saimme. Pohdintamme kirjoitimme tähän työhön. Litteroinnit sekä pohdinnat ja opinnäytetyön loppuun saattaminen tehtiin kesällä ja syksyllä 2018.

5.1 Kohderyhmä

SATULA - hankkeen pilottikunnat ovat Porin perusturvan yhteistoiminta-alue, Rauma ja Kokemäki. Lastensuojelun perhetyötä tehdään myös muualla Satakunnassa, mutta päätimme rajata aihetta pilottikunnista kahteen: Poriin ja Raumaan. Otimme yhteyttä kuntiin ja haimme kirjallisesti tutkimusluvut. Molemmasta kunnasta saimme luvat. Perhetyöntekijöitä on paljon, joten työmme laajuuden kannalta päätimme rajata kohdejoukkoa ja tulimme siihen tulokseen, että Porista ja Raumalta haastatteleamme kolme työntekijää.

Lähiesimiehet valikoivat työntekijät, jotka haastatteluun osallistuivat. Yhteensä haastattelimme kuutta perhetyöntekijää. Heistä kaksi oli miehiä ja neljä naisia. Ikäjakauma jakautui haastatteluhetkellä siten, että nuorin haastateltava oli iältään 33 ja iäkkäin 58. Työkokemusta lastensuojelun perhetyöstä haastateltavilla oli yhteensä lähes 58 työvuotta. Pisimmän työhistorian omaavalla takana oli 22 vuotta työskentelyä perhetyössä ja vähiten työhistoriaa omaavalla vastaavasti alle vuosi. Työnimikkeinä haastateltavilla oli tehostetun perhetyön ohjaaja ja perhetyön ohjaaja. Vakiintuneena nimikkeinä haastateltavat kuitenkin käyttivät itsestään termiä perhetyöntekijä. Monella heistä oli myös lisäkoulutuksia sekä erityisosaamista; kuten eläinavusteinen valmentaja, neuropsykiatrinen osaaminen, ratkaisukeskeinen perhetyön koulutus, perhearvioinnin osaaminen, videoavusteinen perhetyönkoulutus ja theraplay-osaaminen.

5.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmänä käytimme laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on kerätä tietoa kokonaisvaltaisesti ja ymmärtää kohteen laatua ja merkitystä. Todellisen elämän kuvaaminen on laadullisen tutkimuksen lähtökohta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 152.)

Lastensuojelun perhetyö on laadultaan tietty ja yksilöitävissä oleva ilmiö, joten tutkimusmenetelmän valintaa jouduimme pohtimaan suhteellisen kauan. Uusitalon (2001, 80) mukaan singulaarisiin ilmiöihin, eli yksilöitävissä olevaan tapahtumaan, tapahtumaketjuun tai ilmiöön, ei kvantitatiivinen tutkimusote yleensä sovellu.

Tämän työn aiheen pohjalta, sekä sen hyötykäyttämiseen jatkossa oli tärkeää saada todenmukaista ja ajankohtaista tietoa, siksi valitsimme tämän tutkimusmenetelmän.

5.3 Aineistonhankinta

Aineistonkeruu-menetelmänä käytimme haastattelua ja tarkemmin ottaen teema-haastattelua. Teemahaastattelu on avoimen haastattelun ja lomakepohjaisen haastattelun välimaastossa, ja sen toteuttamisessa on tyypillistä kysymysten tarkan muodon puuttuminen sekä järjestys. Haastattelun teemat, eli aihepiirit ovat kuitenkin tiedossa. (Hirsjärvi ym. 2000, 195.)

Halusimme kohdata haastateltavat kasvotusten, jotta tilanne on luonnollinen ja todenmukainen. Uskoimme myös, että saamme todellisempia ja monimuotoisempia vastauksia kasvotusten haastatteleamalla, kuin muulla tavoin. Haastattelukysymyksiä emme lähettäneet etukäteen, koska mielestämme haastatteluun ei tarvinnut valmistautua etukäteen. Näin toimiessa uskoimme myös saavamme mahdollisimman todenmukaisia vastauksia.

Pyysimme myös haastateltavilta, ettei muille haastateltaville kerrottaisi etukäteen kysymyksiä. Haastattelut toteutettiin työntekijöiden omilla työpaikoilla, rauhallisessa huoneessa. Ensin kerroimme lyhyesti itsestämme ja opinnäytetyön taustasta. Tämän jälkeen pyysimme allekirjoitusta haastattelusuostumuskaavakkeeseen (Liite 2). Haastateltavalle annoimme tässä kohdassa kysymykset, jotta hän itse kykeni seuraamaan haastattelun etenemistä. Haastattelun seuraamisen koimme olevan työntekijän jännitystä ja haastattelutilanteen mahdollista epämu-kavuutta vähentävä tekijä.

Haastattelut nauhoitettiin, emmekä tehneet muistiinpanoja haastattelun aikana, jotta voisimme keskittyä itse keskusteltuun ja havainnointiin. Keskustelimme ja kirjasimme havaintoja ylös jälkikäteen. Haastattelut litteroitiin tekstimuotoon, joka oli työläs vaihe, sillä kuuden työntekijän haastattelusta aineistoa kertyi 40 Word-asiakirjasivua fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1,5. Word-ohjelman asiakirjoista laske-mia sanoja oli yhteensä 17 605 kappaletta. Hirsjärvi (2001, 201) mukaan toisissa havainnointitilanteissa saattaa tiedon tallentaminen välittömästi olla vaikeaa, jol-loin havainnot kirjataan talteen myöhemmin luottaen tutkijan muistiin.

Kysymyksiä oli yhteensä 30, jotka olivat jaettu neljään eri teemaan. Teemahaas-tattelu antoi mahdollisuuden haastateltavan kertoa mahdollisimman laajasti tut-kittavasta aiheesta, jolla me saisimme oleellisen tiedon talteen. Kysymykset oli tarkoitettu meille haastattelurungoksi, mutta haastateltavan vastatessa saattoi samaan vastaukseen nivoutua parikin kysymystä. Haastattelun aikana emme kommentoineet asioita juuri mitenkään, koska emme halunneet johdatella kes-kustelua, vaan haastateltava sai itse päättää mitä haluaa sanoa. Paria kysymystä saatoimme tarkentaa, muttemme mielellämme edes tarkentaneet, jottei kysymys johdattele liikaa vastaajaa. Kaikessa toimessamme pyrimme siihen, että haastat-telu olisi luonteva ja totuudenmukainen. Samalla saimme myös kuvan siitä, miten he käsittävät eri käsitteet työssään. Haastattelun lopuksi lopetimme nauhoittami-sen ja jäimme vielä juttelemaan aiheesta haastateltavan kanssa, jotta mekin saimme kommentoida asiaa ja haastateltava sai vielä kysyä työhömmme liittyviä kysymyksiä tai kommentoida haastattelutilannetta.

Haastattelumuodossa toteutetussa tutkimuksessa oli etuja ja haittoja. Tiedonkeruutapaa miettiessämme, haastattelu oli sopivin tapa saada haluamaamme tietoa. Perustelimme valintaamme siten, että voimme säädellä aineiston keruuta joustavasti. Haastateltava sai myös tuoda vapaasti esiin omia näkemyksiä aiheesta. Haastateltava on näin myös aktiivinen ja merkityksellinen. Pystyimme käyttämään tuloksia laajempaan kontekstiin, kun haastattelu oli toteutettu kasvotusten. Haluamme myös selventää ja syventää saamiamme vastauksia tutkimusongelmiin, jotta saatoimme saada realistisen sekä laajan tuloksen. Ongelmana haastattelussa voi olla se, että haastateltava antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Haastattelu kestää vain hetken, eikä heillä ole kauaa aikaa miettiä vastauksia. (Hirsjärvi ym. 2000, 192-194.)

5.4 Aineiston analysointi

Teemahaastattelun avulla kerätty aineisto on ominaisuuksiltaan laadullista. Käytimme aineiston analysointimenetelmänä aineistolähteistä sisällönanalyysia. Tapa, jolla pyritään kuvaamaan dokumenttien sisältöä sanallisesti, kutsutaan sisällönanalyysiksi (Hiltunen). Tutkimuksemme taustana ja ohjaavana periaatteena toimi tutkittavan ilmiön ymmärtäminen. Hirsjärvi ym. (2001, 210) mukaan lähestymistavassa, jossa pyritään ymmärtämään, käytetään tavanomaisesti kvalitatiivista analyysia ja päätelmien tekoa. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi valikoitui myös siksi, että sen avulla litteroitu tutkimusaineisto pystyttiin järjestämään selkeään muotoon ilman, että aineiston sisältämä informaatio katoaisi.

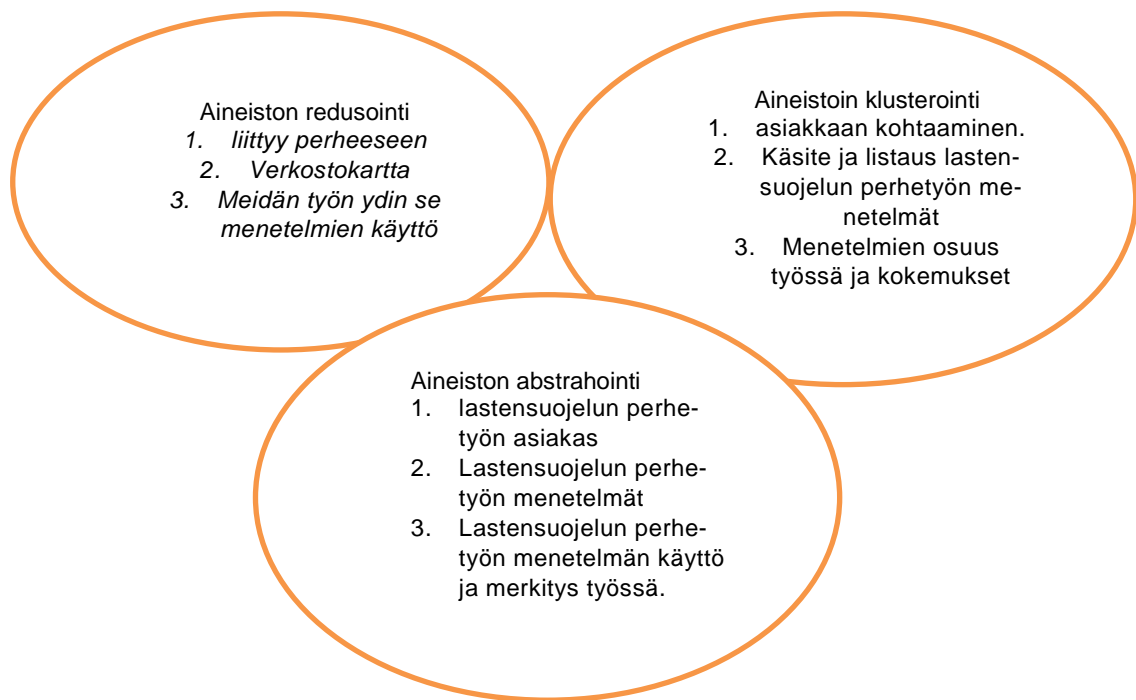
Tutkimusaineiston litteroinnin jälkeen aloimme tarkastelemaan aineistoa ryhmitelyyn ja luokittelun keinoin. Luokittelua ohjasi tutkimustehtävämme ja tutkimuskysymykset. Ensimmäisessä vaiheessa eli aineiston redusoinnissa pilkoimme litteroidun aineiston käsitteiden ja usein esille tulevien sanojen avulla. Ydinsanoja ja sitä kuvaavia kielimuotoja etsittiin aineistosta ja merkittiin erilaisilla värikoodeilla. Värikoodien lukemista varten teimme värikoodikartan, joka auttoi aineiston analyysin toteuttamisessa ja sisällön yhtenäistämässä, sillä työntekijät saattoivat palata aiempaan aiheeseen haastattelun myöhäisemmässä vaiheessa. Aineisto nähtiin jaottelun avulla kokonaisuutena.

Analyysin toisessa vaiheessa eli klusteroinnissa aineisto saatiin ydinsanoja yhdistelemällä jaettua kymmeneen eri luokkaan. Klusteroinnissa käsitteet -jotka tarkoittavat samaa asiaa-, ryhmitellään ja yhdistetään omaksi luokakseen sekä nimitetään sen sisältöä kuvaavalla nimellä (Silius 2005.) Luokat analyysimme tässä vaiheessa olivat: miten lastensuojelun perhetyön asiakkaaksi?, lastensuojelun perhetyön asiakas, asiakkaan ensikohtaaminen, voimavarakeskeinen – vai ratkaisukeskeinen työmalli, käsite ja listaus lastensuojelun perhetyön menetelmät, lastensuojelun perhetyön menetelmän käyttö ja valinta, lastensuojelun perhetyön menetelmän valintaprosessi, lastensuojelun perhetyön menetelmien osuus työssä ja perhetyöntekijöiden kokemukset käytetyistä menetelmistä sekä lastensuojelun perhetyön menetelmien teoriapohja ja lastensuojelun perhetyön asiakkaiden kokemukset käytetyistä menetelmistä työntekijöiden näkemyksen mukaan.

Kymmenen luokkaa jaoteltiin lopuksi aineiston pohjalta kolmeen pääluokkaan tutkimusongelmaa ja tutkimuskysymyksiin peilaten. Tätä vaihetta kutsutaan sisällönanalyysissa abstrahoinniksi. Tutkimuskysymykset ohjasivat abstrahointia ja aineisto - osiot, jotka eivät vastanneet tutkimuskysymyksiin jätettiin tässä vaiheessa pois tutkimuksesta. Kolme lopullista pääluokkaa olivat lastensuojelun perhetyön asiakas ja lastensuojelun perhetyön menetelmät sekä lastensuojelun perhetyön menetelmän käyttö ja merkitys työssä.

Abstrahointivaiheessa aineistosta muodostetaan teoreettinen käsitteistö, joka saadaan aikaiseksi erottamalla aineistosta tutkimuksen kannalta keskeinen sisältö (Silius 2005). Teoreettinen käsitteistö ja abstrahoinnin lopputulos on myös tutkimuksemme tulos. Sisällön analyysiamme voidaan havainnollistaa kuvion 1 avulla, jossa esimerkkien avulla havainnollistamme miten suorasta lainauksesta eli redusointivaiheesta siirryimme klusterointivaiheeseen ja siitä edelleen abstrahointivaiheeseen asti:

Kuvio1

6. TUTKIMUKSEN TULOKSET

Lastensuojelun perhetyöntekijät nostivat haastatteluissa esille työn tavoitteellisuuden, oman osaamisen ja persoonan sekä asiakkaan kuulemisen. Tämän vuoksi aineiston analysoinnissa haluttiin keskittyä koko lastensuojelun perhetyön prosessin esille tuomiseen perhetyöntekijöiden kokemana. Tutkimustulosten kannalta ei ole oleellista tuoda esille kohderyhmänä toimineen lastensuojeluperhetyöntekijöiden yksilöllisiä tietoja sukupuolesta, iästä tai työkokemuksesta. Sitaitit, jotka ovat poimittu tutkimushaastatteluista on kirjattu haastattelunumeroin, jotta saamme osoitettua mahdollisimman monipuolisen aineiston käyttämisen.

6.1 Lastensuojelun perhetyön asiakas

Lastensuojelun perhetyöntekijöiden kertomassa tuli esille se, että heidän asiakkaillaan oli myös lastensuojelun asiakkuus. Asiakkaat tulivat heille lastensuojelun sosiaalityöntekijän läheteellä ja sosiaalityöntekijä asetti palvelulle myös tavoitteita. Moni työntekijä totesi perheessä olevan ongelman, joka on havaittu lastensuojelun ja lastensuojelun sosiaalityöntekijän toimesta. Nämä työntekijät kokivat tehtävänsä olevan lähteä ratkaisemaan ongelmaa yhdessä perheen kanssa. Kysyttäessä lastensuojelun perhetyöntekijöiltä mitä on lastensuojelun perhetyö, kertoivat työntekijät seuraavaa:

tää lastensuojelun perhetyö on niinku erityistason perhetyöt et meil tulee sosiaalityöntekijän läheteel perheet. Meil ei niinku pääse ilman lastensuojelun asiakkuutta ja tota monet perheet niinku siinä kohtaa ku ne tulee meille ni siin semmoses tilantees että siel perhees tarvii tapahtuu joku muutos (Haastattelu 3)

Mun mielestä perhetyö on öö perheen voimavarojen niiku ja haasteiden niiku selvittämistä ja sitten se voimavarojen nostamista niin että niistä haasteista selvittää. (Haastattelu 6)

Lastensuojelun perhetyön asiakkuuden määrittelyssä työntekijöiden näkemykset jakaantuivat. Osa työntekijöistä piti selvänä sitä, että heidän asiakkaansa on nimenomaan perhe, vaikka virallisesti asiakas olisikin lapsi tai lapset. Toiset perhetyöntekijät taas määrittelivät asiakkaan olevan juurikin lapsi. Kaikki työntekijät kuitenkin pitivät lasta lastensuojelun perhetyön keskeisenä tekijänä, mutta koko perhettä varsinaisena työkenttänä.

Kysymyksen *miten määrittelet perhetyön asiakkaan* vastauksia:

Mä määrittelen et se on perhe, mut mun mielestä se riippuu siitä et kuka sieltä aiheuttaa sen lastensuojelun tarpeen et jos se o murrosikäne nuori joka käyttää aineita eikä käy koulussa ni mun mielest niin tavallaan hän on se, mut se voi olla myös vanhemmista johtuvaa, mut tää o vaikee kysymys et me ei tehdä tukihenkilöitä eli tavata vain nuorta vaan kyl me ain tavataan perhettä, eli perhe se on. (Haastattelu 1)

Perhe, mutta virallisesti meidän asiakas on lapsi, mutta kyllä sitä useammin työstetään vanhempien ja vanhemmuuden kautta. Se lapsi on siinä mukana. (Haastattelu 4)

Alle 18-vuotias lapsi. (Haastattelu 5)

Lapsi on asiakas mistä lähdetään eli lapsen ääntä tai koen että perhetyön tarkoitus on tuoda lapsen ääni kuulluksi. (Haastattelu 6)

Asiakassuhteen alku koettiin kaikkien lastensuojelun perhetyöntekijöiden näkemyksissä tärkeänä. Perheeseen tutustuminen ja luottamuksellisen asiakassuhteen rakentaminen koettiin olevan pohja koko työskentelylle.

Ois hyvin tärkeitä liittyä perheeseen et perhe tulis kuulluksi ja sitä kautta rakentaa luottamusta et avotyötä ei voi mun mielestä tehdä jos se ne kaks asiaa eli liittyminen ja luottamus ei toimi. Sen jälkeen o iha turha mieltii menetelmiä jos se ei toimi ja se et perhe tulee kuulluksi eli se et me liitytää siihe perheeseen. (Haastattelu 1)

Lastensuojelun perhetyöntekijät korostivat asiakasperheen kohtaamista, kuuluksi tulemistä ja sitä, että kohtaaminen olisi mahdollisimman asiakasta kunnioittavaa.

Mä meen semmosella avoimin mielin niin että se on niiku diologista se meidän keskustelu. (Haastattelu 6)

Minun näkemys on aika sellainen ei kirjaoppi vaan ihminen ihmiselle meininki, eli minä huomion sen millainen hän on siitä ensitapaamisesta lähtien. Mikä se fiilis on ja kauheasti panostan siihen, että millaisen suhteen siihen saa. (Haastattelu 4)

Tutkimushaastatteluissa tuli esille työntekijöiden ratkaisukeskeisen – ja voimavarakeskeisen ajattelun rinnakkain kulkeminen. Osa lastensuojelun perhetyöntekijöistä kertoi saaneensa ratkaisukeskeisen perhetyön koulutuksen uransa alkuaikoina, mutta voimavarakeskeinen ajattelu on tullut kulkemaan rinnalle. Työntekijät korostivat, että voimavarakeskeisen ajattelun tuoma positiivinen ote tukee ratkaisukeskeistä ajattelua ja ratkaisukeskeisen toiminnan kautta saadaan positiivisia kokemuksia, kunhan edetään asiakassuhteessa pienin askelin.

Kysyttäessä voimavarakeskeisen tai ratkaisukeskeisen työmallin toimivuudesta lastensuojelun perhetyöntekijät vastasivat seuraavasti:

Kyl mä jotenki ajattele et se voimavarakeskeisyys ja semmone ratkaisukeskeisyys mennää tulevaisuutee päi ja ei korjat niit mitkä o kunnos vaa korjataa, lähetää ettimää niinko etenpäin suuntautuvia juttuja (Haastattelu 2)

No siis mun mielestä voimavarakeskeinen on hyvä koska se on hyvä et lähetää positiivisist asioista. Jokainen tietää et jos on vaan ongelmia ja negatiivisuuksia työstetään ni se ei ehkä vie eteenpäin vaikka niitäki on pakko käydä (Haastattelu 6)

tossa ratkaisukeskeises työmallis on että älä tee ongelmaa ongelmasta mikä niiku ei oo ongelma vaan että tehdään niitä asioita jotka toimii ja jos joku asia ei toimi ni keksitään joku toinen (Haastattelu 6)
Voimavarakeskeinen ja ratkaisukeskeinen, no kyl me tietysti pyritään ain vahvistamaan sitä mikä toimii siin perheessä ja nostamaan sielt niit hyvii asioit et jos on niinku pienikin mahdollisuus antaa positiivista palautetta (Haastattelu 3)

6.2 Lastensuojelun perhetyön menetelmät

Lastensuojelun perhetyöntekijät käsittivät menetelmän yksittäisenä työvälineenä kuten tunnekortit, mutta myös isompana teoreettisena viitekehysenä kuten ratkaisukeskeispohjaisena työotteena. Osalle perhetyöntekijöistä oli helppoa luetella käyttämiään menetelmiään, kun taas osa työntekijöistä koki haasteellisena jo ajatuksen, että mikä menetelmä itsessään on ja mitä se tarkoittaa. Työntekijät listasivat paljon erilaisia menetelmiä, joita he käyttävät työssään. Näitä lastensuojelun perhetyön menetelmiä olivat muun muassa verkostokartat, sukupuoli, elämänjana, toiminnallinen menetelmä kuten ruoan laitto, keskustelu, ratkaisukeskeinen työote, videoavusteinen perhetyö, motivoiva haastattelu, pin-nuket, tunnekortit, valokuvaus, eläinavusteinen työ ja theraplay sekä voimavarakeskeinen työote.

Kysyttäessä haastateltavilta miten he ymmärtävät käsitteen lastensuojelun perhetyön menetelmä vastasivat he seuraavanlaisesti:

Mä ymmärrä sen sil tavalla et se on mun työkalupaki elikkä sen jälkeen kun me ollaan saatu tää liittymisen ja luottamus, opitaan tuntemaan toisemme ja on avoin ilmapiiri niin siellä ruvetaan kaivamaan sitä meen menetelmäpakkia elikkä miettimään mikä tän perheen kanssa et mikä se on (Haastattelu 1)

Mä ajattelen jotenkin et se käyttöteoria o viitekehys se iso ajattelumalli ja menetelmät o sit niit yksittäisii yhdes tapaamises tai et

usemmas et jatkumona käytettäviä ja mä aattelen et se menetelmä ku sen toisen työntekijän kans sovitaan mitä me käytetään ni me olemmat tiedetään mitä me tänään lähdetään viemään eteenpäin et se perusrunko o niinko olemassa et mä jotenkin ajattelen et ne menetelmät on et ei ne menetelmät tee sitä työtä mut menetelmä o niinko sellane runko (Haastattelu 2)

Minä ymmärrän sen niin, että se koko paketti eli yksi lastensuojelun keinoista pyrkii auttamaan. Yksi palvelu on sama kuin yksi menetelmä ja perhetyö on yksi menetelmä tähdätä johonkin. (Haastattelu 4)

No just niin laajast ku mä sanoin vähän aikaa sitten et se voi ol melkei mitä tahansa mikä toimii et se on niinku pääasia et me päästäis jollain menetelmäl niihi tavoitteisii mitä sosiaalityöntekijä meille asettaa (Haastattelu 3)

Lastensuojelun perhetyön menetelmien toistuvuudesta työntekijät olivat yhteneväisiä, eli kaikki haastateltavat näkivät ainakin yhden sellaisen menetelmän, jonka käyttö toistui jokaisen asiakkaan kanssa. Aineistosta selvisi kolme työntekijöiden aina käyttämää menetelmää, jotka olivat keskustelu, lähiverkon kartoittaminen ja toiminnalliset menetelmät. Työntekijät olivat myös yhtä mieltä siitä, että käytettävää menetelmää voi aina vaihtaa, mikäli tilanne sitä vaatii.

No ratkaisukeskeisyys toistuu ja varmaankin nää toiminnalliset menetelmät.

Haastattelija: *Miksi?*

No ne on varmaan sitä mitkä sopii mulle mää tykkään tehdä töitä voimavarakeskeisesti ja se auttaa siinä asiassa eteenpäin ja se tota kun päästään mahdollisimman kauas toimistomaisesta ilmapiiristä sitä enemmän mä saan aikaiseksi (Haastattelu 1)

Jos perhetyötä alotetaan niin mä haluan kartottaa ainakin sen verkoston, se on ihan ensimmäinen. Sit kun muistaa niin tää elämänkaari, se ei oo aina semmonen, ei sitä niinku huomaa ottaa. Siitä saa tosi paljon irti siitä elämänkaaresta (Haastattelu 5)

Toistuu. Tai periaate, en minä tiedä onko se menetelmä. Mutta periaate niin on se hyvän kautta (Haastattelu 4)

Haastattelija: *Voidaanko menetelmää vaihtaa?*

Voidaan jos se ei toimi, siis sitä käytetään mitä toimii jos joku ei toimi ni sit tehdään jotain muutenki toisin jotain muuta, tai ainaki yritetään. (Haastattelu 3)

Voi, mutta se on katsottava sen tilanteen mukaan, eikä sen mukaan mikä on minun suunnitelma. (Haastattelu 4)

Kyl mun mielestä, kyl jos mä yhtään oikeen ymmärrän ni se menetelmä on yks keino työskentelyyn et se jos se tavote antaa siihe tarvet ja mietitään ni totta kai välil mietitää hypoteesei et mikä menetelmä sikshän se menetelmä valitaan et se tuo hyvän lopputuloksen mut et jos sil ei mennä niinko jollai tavalla oikeeseen suuntaan ja siin ei sellasta tartuntapintaa tule ni kyllähä sillo myös mietitää et joku toine menetelmä o parempi et jotenki ei mikää niin kauheen kiveen hakattuu ole. (Haastattelu 3)

Käytettävään menetelmän valintaan vaikutti lastensuojelun perhetyöntekijöiden mukaan useampikin tekijä. Valintaprosessi alkoi jo perheen tulon yhteydessä saaduista sosiaalityöntekijän asettamista tavoitteista. Resurssit nähtiin yhtenä konkreettisena tekijänä toiminnallisten menetelmien käytön suhteen, sillä esimerkiksi ruoanlaitto vaatii toteuttamiseen tilat, ruoanlaittovälineet ja rahoitusta ruoka-aineiden hankinnan suhteen. Työntekijät kertoivatkin omaavansa perhetyössä kassan, jota pystyi käyttämään juuri toiminnallisten menetelmien käytössä kuten ruokatarvikkeiden hankinnassa, elokuvissa käynnissä tai ostoksilla käymisessä.

Työntekijät kertoivat myös lastensuojelun sosiaalityöntekijän omaavan tukipää-
tösmahdollisuuden, jolla kyetään tukemaan lapselle tärkeiksi koettuja toimintoja
kuten harrastuksia. Työntekijöiden oma osaaminen menetelmien saralla ja hy-
väksi koetut toimintatavat vaikuttivat tulosten mukaan keskeisesti käytettävän
lastensuojelun perhetyön menetelmän valintaan. Työparityöskentely nähtiin me-
netelmäosaamisen suhteen voimavarana, sillä työparilla saattoi olla sellaista
osaamista, jota ei itseltä löytynyt. Työntekijät painottivat, että käytettäväksi valitut
menetelmät katsotaan kokonaistilannetta arvioiden ja perhetyölle asetettuihin ta-
voitteisiin peilaten. Käytettävän lastensuojelun perhetyön menetelmän valinta-
prosessi noudatti työntekijöiden mukaan samaa kaavaa.

Käytettävän menetelmän valinnasta ja valintaan vaikuttavista tekijöistä kysyttä-
essä työntekijät kertoivat:

*” No meil o onneks tässä työssä ain niinku työpari kaikis perheis nii
tota kyl me työparin kans yhdes sit sitä pohdittaa, mietitää et mitä
tehdään”*

*” No ihan varmaa mikä muutostarve siel perhees on et minkä sielt
pitäis muuttua ja siis lasten ikä onks siel iha minkä ikäsii voi olla tie-
tysti monen ikäsii lapsii samas perhees että no ne o ne kaks.”*

*” meil o myös rahaa käytös et meil o käteiskassa aina mist me voi-
daan aina ottaa ja mä arvostan et meihi niinku esimiestasolla luote-
taan sillä tavalla et meidän ei tarvi tai mä en ainakaan oo ikinä ko-
kenu et mun on tarvinnu selittää et miks mä oon ostanu jotain tai
miks mä käyny perheen kans jossain, mihin mä oon käyttäny rahaa
et sitä ei kysytä koskaan et siihen niinku luotetaan ja se tuntuu hyvält
et se o tosi tärkeet täsä työs et on mun mielest meil on niinku hyvät,
et meil o oikeestaa vaa mielikuvitus täs rajana et me voidaan tehdä
melkei mitä vaan.” (Haastattelu 3)*

*”No se että mitä siin perheessä niinku on. Mitä tulee tavoitteisiin ja
mitä täytyy tavoitella”*

*” Aikaresurssi, jos ajattelee aikaa.. Joskus kyl sitä aikaa ei oo niin
paljoo ku mitä haluis siin perheessä. Perheit on kumminkin paljon.*

Ja jos ajattelee niinku semmosta et jos halua sen perheen kanssa tehdä jotain tai semmosta elämyksellistä, niin kyl sitten se rahapoliikka tulee siinä kanssa. Et aika paljon sit sosiaalityöntekijä avittaa sitä perhettä kyllä, et jos tehdään jotain semmosta mikä on lapsille eduksi, että jos aattelee tollasia virikkeitä ja kaikkia, mitä lapsi ei oo saanut niin se on aika tärkeitä kumminkin.” (Haastattelu 5)

”Et tota kyllähän siihen menetelmän valintaan vaikuttaa aika pitkälti sen asiakkaan, eli meil o osa asiakkaista hyvin moniongelmaisia, diagnooseja o lapsilla ja vanhemmillä ja muodostaa sellasen kokonaisuuden et monet menetelmät mitä meil o ni ei voi ajatellakaan et käytettäis” (Haastattelu 1)

” No se kokonaistilanne ja välil jonki perhee kohdal siin ovälil aika isoki viranomaisverkosto kenen kans ollaan tekemisis ni myöski sillo se o yhteisen linjan ja sit ku tulee eri ammatti ihmisiin i voi ol vähä eri näkemys hiukan tilanteest ni se oman ammatillisen taustan tai et kuka mitäkin pitää tärkeenä”

6.3 Lastensuojelun perhetyön menetelmän käyttö ja merkitys työssä

Perhetyöntekijöiden kertoman mukaan lastensuojelun perhetyön menetelmät olivat keskeisessä roolissa perhetyössä. Työntekijöiden mukaan heidän työtään ei kyennyt tekemään ilman menetelmien käyttöä. Eräs työntekijä kuvasi menetelmien olevan perhetyön runko, joka ohjasi osaltaan koko työskentelyä ja perheen tilanteen parantamista. Menetelmiä ei kuitenkaan nähty itseisarvona, vaan oma persoona ja asiakkaan kuuleminen suhteessa työlle asetettuihin tavoitteisiin vaikuttivat menetelmän käyttöön, ei toisin päin.

” Siis sehän on niinku meidän työn ydin se menetelmien käyttö, et mä en tie miten tätä vois muuten tehdä ammatillisesti.” (Haastattelu 3)

” Et onhan se dialogisuus ja keskustelu tosi tärkeä mut et ihmisten kesken tätä loppukädes tehdän et tää ny o mun et mä en tie onk se

oikein vai väärin mut mä aattelen et se menetelmä o tavallaa se runko ja se antaa sille sen sisällön” (Haastattelu 2)

” Se on tosi tärkeä. On tärkeä ja siitä saa paljon tietoa, niistä menetelmistä ja monta kertaa avartaa sellasia asioita. Et oikeesti mä ihmettelen, et mistä moine johtuu kun niitä käyttää, ne aukee ihan erilailla.” (Haastattelu 5)

” Mä koen et menetelmiä ei käytetä menetelmien takia vaan et kun tulee sellanen olo tai et mietitään et menetelmä vois olla hyvä ni sitä käytetään mut et tota mun mielestä mun mielestä tällainen avotyö ku lähdetään aika tuntemattomiin tilanteisiin niin on hyvä on olla se työkalupakki mukana ku se pitää siel kotona yhtäkkiä avata ottaa sieltä väline ja tehdä töitä” (Haastattelu 1)

Käytettävien menetelmien hyödyistä työntekijät kertoivat keskeisenä tekijänä olevan tiedon saannin. Tiedonsaanti oli työntekijälle olennaista, mutta myös asiakkaalle itselleen. Menetelmät tuottivat erään työntekijän mukaan asiakkaalle parhaimmillaan niin sanottuja ahaa - elämyksiä, jotka auttoivat asiakasta havainnoimaan omaa tilannettaan. Menetelmien hyötyinä nähtiin myös dialogin edesauttaminen asiakasperheen kanssa, ja luottamuksen rakentuminen.

Kysyttäessä mitä hyötyä menetelmistä on, vastasivat perhetyöntekijät:

” No niinko mä aattelen et se o yks keino saada sitä dialogia aikaseks et kuka se asiakas sit o lapsi tai perhe et saada sitä ääntä kuultavaks” (Haastattelu 2)

” No tää ehkä o se idea minkä mä unohdin ja tuli täs kysymykses uudestaan mieleen et tota se herättää niinku sitä ristiriitaa mikä motivois sitä perhettä siihe muutoksee et he niinku itte hoksais” (Haastattelu 3)

” Mä taisin vastata siihen jo aikasemmin, eli niistä saa tietoa siitä perheestä.” (Haastattelu 5)

Lastensuojelun perhetyön menetelmien toimivuuden seuranta tehtiin perhetyöntekijöiden mukaan ainoastaan työntekijän oman ammatillisuuden ja arvioinnin pohjalta. Lastensuojelun sosiaalityöntekijä seurasi työntekijöiden mukaan

perhetyön toimivuutta kokonaisuudessaan, mutta käytettäviä menetelmiä ei it-sessään toimivuuden näkökulmasta katsottuna tarkasteltu.

Niit ei varmaa oikeestaa seurata kovinkaan paljoa, et niit tehdää ja tota mut ei oo sellasta ulkopuolista tahoja joka vois seurata nimeo-maa menetelmää vaa sosiaalityöntekijä seuraa sitä lastensuojelu-prosessia ja perhetyöprosessia. (Haastattelu 1)

Eihän niitä yleisesti, vaan se on ihan sen työntekijän, että mitä me-netelmiä käyttää. Joissakin sosiaalityöntekijä sanoo, että tämä käy-dään läpi, mutta ei niistä esimies yleensä sano, että tämä tämä ja tämä. Se on sen työntekijän arviointi. (Haastattelu 5)

Työntekijöiden mukaan asiakkaiden kokemukset käytettävistä menetelmistä oli-vat suusta suuhun palautteen varassa. Asiakaspalautetta ei kerätty kirjalliseen muotoon haastatteluhetkellä. Erään työntekijän kertoman mukaan asiakaspa-lautetta on satunnaisesti kerätty kirjallisessa muodossa, mutta hänen mukaansa asiakaspalautte - kaavake ei ollut toimiva. Työntekijöiden kertoman mukaan asi-akkaat ottivat menetelmät yleisesti ottaen hyvin vastaan. Kaksi työntekijää mai-nitsi, että on myös asiakkaita, joille ei käy mikään. Tärkeänä pidettiin sitä, että asiakkaille kerrottiin ymmärrettävästi mitä ollaan tekemässä, ja mikäli työtapa ei ollut asiakkaan mukaan toimiva -tai oli muulla tavoin epämiellyttävä-, haettiin uusi heidän tilanteeseen sopiva menetelmä. Asiakkaan kuuleminen korostui tutkimus-aineistossa.

Haastattelija: *Miten asiakkaat ovat kokeneet menetelmät? Keräättekö palautetta?*

Ei me kerätä palautetta, et tota viimeistään jos asiakas kokee mene-telmän kauheen huonona ni sitä ei käytetä et moni kokee videoka-meran kauheen huonona, et en mä oikeen tie tietääkö asiakas et me käytetää menetelmää, et mitä he vois arvioida (Haastattelu 1)

Joskus oli meillä sellanen kun perhetyö päätettiin, sellanen arviointi-lomake mikä oli todella kankea ja sit siitä on otettu välillä semmosia

pätkiä et on päätetty et nyt helmi ja maaliskuun aikana kaikilta päätetyiltä kerätään palautelomakkeet. Mutta ei se lomake toimi, musta se parhaiten palaute tulee silloin kun se työskentely on meneillään ja ihan suusta suuhun (Haastattelu 4)

Ei me kyl ol kerätty, ehkä pitäis mut ei. (Haastattelu 3)

Osa ottaa tosi hyvin vastaan ja ymmärtää että se on heille hyväksi ja osa sitten ei halua mitään erilaisata mikä kuuluis heidän perhe elämäänsä. (Haastattelu 5)

No se työskentely ja mikä o tavote ja mittari ni mä koen et on päälimmäinen mut et sit tosiaan niinko se et tohon et kui paljo avetaa niit menetelmii ni mä sanoin et joskus käydää et mitä menetelmää me käytetään ens kerral mut ehkä se avetaa heil konkreettisemmin et me tehdään aikajanaa tai tehdään muut tai jos nyt esimerkiksi nää perheet et me valmistaudutaa ja tehdään näin ni mä muistan et puhutaaks me et tää on menetelmä vaa et tää o arkee ja se o niinko tuki et kyl mä jotenki ajattelen et se menetelmäkeskustelu on työka-verin välist keskusteluu (Haastattelu 2)

Kuudesta haastatellusta lastensuojelun perhetyöntekijästä kolme osasi heti nimetä käyttämiensä menetelmien taustalla olevan teoreettisen viitekehyksen. Nämä työntekijät kertoivat käyttämiensä menetelmien taustalla olevan voimavarakeskeisen ja ratkaisukeskeisen viitekehyksen. Toinen puoli haastatelluista työntekijöistä kertoi, etteivät osaa nimetä teoriaa menetelmien taustalla.

Haastattelija: Mihin teoriaan käytetyt menetelmät pohjaavat?

voimavara ja sit varmaa ratkasukeskeist sielt tulee (Haastattelu 2)

Teoriaan, en tiiä. Ne pohjaa inhimillisyyteen, ei mihinkään viralliseen. (Haastattelu 4)

et ratkasukeskeiseen pohjautuu aika pitkälti videokuvan käyttö ja sieltä niiden voimavarojen ja hyvien asioiden löytäminen mut sit taas sukupuu saattaa mennä jo ihan niin ku eri mut et tavallaan kyllä me sielläkin etitään niitä mitkä toimii, et kyl se varmaa aika varmaa se viitekehys mikä täso ni o se ratkasukeskeinen. (Haastattelu 1)

7. TULOSTEN TARKASTELU

Tutkimuksessa perhetyöntekijät kuvasivat lastensuojelun perhetyötä ja perhetyössä käytettäviä menetelmiä tavoitteiden kautta, yhdessä tekemisen kautta ja oma ammatillisen osaaminen kautta. Työntekijöillä oli yhtenäinen käsitys lastensuojelun perhetyöstä, että se on asiakkaiden ongelmien ratkaisua ja muutosten aikaansaamista sekä lastensuojelutarpeen poistamista. Työntekijät kertoivat, että perhetyötä tehdään monissa eri ympäristöissä, kuten asiakkaiden kotona, perhetyön työtiloissa sekä erilaisissa toiminnallisiin menetelmiin sopivissa ympäristöissä. Lastensuojelun perhetyö alkoi sosiaalityöntekijän läheteellä, jonka jälkeen perhetyöntekijät laativat yhdessä asiakasperheen ja sosiaalityöntekijän lähetteen pohjalta yhteiset tavoitteet alkavalle perhetyölle. Menetelmät olivat osa koko prosessia.

Asiakasperheiden yhdenvertainen kohtaaminen ja kuulluksi tuleminen tuli tutkimuksesta vahvasti esiin. Työntekijät kokivat tärkeäksi myös työn etenemisen asiakkaan ehtojen mukaan. Tutkimuksen mukaan perhetyössä korostui ensimmäisten asiakastapaamisten tärkeys ja sen myötä luottamukseen ja kunnioitukseen pohjautuvan asiakassuhteen luominen. Työparityöskentely toimi molemmissa kunnissa ja se koettiin merkitykselliseksi perhetyölle. Työparityöskentelyllä pystyttiin jakamaan erityisosaamisia ja menetelmiä. Työparina pystyi myös joustavasti tapaamaan perhettä. Työntekijät nostivat esiin myös asiakkaan ja työntekijän välisen suhteen merkityksen ja työparityöskentelyllä sen jakamisen.

Perhetyöntekijät pohtivat jo etukäteen soveltuvia menetelmiä asiakkaille, mutta niitä käytettiin joustavasti ja menetelmää voidaankin vaihtaa kesken työskenteilyn, mikäli työntekijä havaitsee sen toimimattomuuden. Osa työntekijöistä saattoi käyttää hyväksi havaittua menetelmää useasti. Työntekijät kertoivat myös menetelmän käytöstä, että jo käytettyä menetelmää voidaan toistaa; tai jo käytettyyn menetelmään palata myöhemmin.

Moniongelmaisuus tuotti haasteita menetelmien valintaan sekä käyttöön. Haasteina koettiin, että menetelmä soveltuu tietynlaisen ongelman käsittelyyn, mutta moniongelmaisella joku toinen haasteena oleva tekijä estää ennalta ajatellun menetelmän käytön. Työntekijät kuvasivat menetelmien osuutta työssään kielikuvalla *työkalupakki*, josta voi ottaa menetelmiä käyttöön. Työntekijät kuvasivat menetelmien olevan runko koko perhetyölle ja tutkimustuloksen perusteella voimme sanoa, että laadukasta lastensuojelun perhetyötä ei kykene tekemään ilman menetelmien osaamista. Menetelmien merkityksellisyys asiakastyössä koettiin myös tiedonsaannin kannalta tärkeänä. Asiakkaat kykenivät välittämään tietoa perheen tilanteesta menetelmien avustuksella, ja niitä kyettiin työstämään menetelmien avulla.

Tutkimuksen mukaan, lastensuojelun perhetyön menetelmien toimivuutta ja tuloksellisuutta arviointiin ainoastaan lastensuojelun avohuollon tukitoimen palvelun tarpeen näkökulmasta. Itsessään suoraan menetelmien toimivuutta lastensuojelun perhetyön sisällä ei tarkasteltu monitahoisesti, kuten asiakasperheen lastensuojelun avohuollon tukitoimen palvelun tarvetta, vaan toimivuuden tarkastelu oli ainoastaan perhetyöntekijöiden vastuulla.

Lastensuojelun perhetyön resurssit nousivat tutkimuksessa esille. Työntekijät kokivat, että ovat saaneet käyttöönsä varoja, joilla toteuttaa myös kodin ulkopuolella tapahtuvia toiminnallista menetelmiä. Taloudellista tukea saatiin myös lasten harrastusten tukemiseen. Saatavilla olevilla tiloilla nähtiin myös olevan keskeinen merkitys. Osa käynneistä sijoittui perhetyön yksikköön, jossa oli esimerkiksi ruuanlaitto mahdollisuus. Resursseissa ajankäyttö nähtiin osaksi haasteellisena. Työntekijät toivoivat lisää aikaa työskennellä perheen kanssa. Työajan joustavuus nähtiin asiakasperheiden edun mukaisena, jotta tapaamiset onnistuisivat. Jos työntekijä ei kykene joustamaan tapaamisajoissa, voi tapaamisia jäädä välistä.

Esimiehen tuki ja luottamus olivat työntekijöiden työhyvinvoinnin kannalta tärkeitä. Tutkimuksen mukaan luottamus ja tuki toimivat tällä hetkellä hyvin.

Tutkimuksen mukaan perhetyössä käytettäviä menetelmiä tuli esille useita. Tutkimuksen mukaan käsitteistön ymmärtäminen, toisin sanoen menetelmän ja työ-

välineiden sekä teoreettisen viitekehyksen erottaminen toisistaan oli haasteellista. Tutkimuksen mukaan haastatelluista työntekijöistä puolet osasivat kertoa mihin heidän käyttämänsä menetelmät pohjautuvat teoreettiselta taustaltaan.

Lastensuojelun perhetyön menetelmiä luetellessaan esille tuli niin voimavarakeskeistä työtettä, kuin myös verkostokarttoja ja tunnekortteja. Yleisimpiä käytettyjä menetelmiä olivat erilaiset verkostokartat, keskustelu, toiminnalliset menetelmät ja motivoiva haastattelu. Erityistä menetelmäosaamista tutkimuksen mukaan esiintyi osalla työntekijöistä. Tutkimuksen pohjalta ei voida todeta mistä tämä johtui, että toisilla työntekijöillä oli laajempi osaaminen kuin toisilla.

8. TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Haastatteluissa halusimme varmistaa, että jokainen haastateltava sai kertoa sen mitä itse halusi. Kaikki haastattelussa esille tulleet asiat ovat kertojan omaa todellisuutta työn arjesta. Perhetyön yksiköissä on useita työntekijöitä, joista haastattelimme vain pienen osan. Tällöin kokonaiskuvaa tai kaikkien työntekijöiden näkemyksiä emme voi saada. Selvitimme millaisia menetelmiä perhetyössä käytetään, mutta haastateltujen työntekijöiden ulkopuolella voi olla muuta osaamista tai työtapoja, joita ei tutkimuksessa tullut esille. Tutkimuksen luotettavuus perustuu siis haastattelijan omaan näkemykseen ja kertomukseen ja se on hänen persoonallinen näkemys asiasta. Tutkimustuloksen yleistettävyys kaikkiin kuntien perhetyöntekijöihin ei ole siis perusteltua, koska emme haastatelleet kaikkia työntekijöitä.

Haastattelussa kysyimme tutkimushenkilöiden nimen lisäksi koulutuksen, työnimikkeen, sukupuolen ja iän. Näin meidän oli jälkikäteen helpompi hahmottaa, kenen haastattelu oli mikäkin. Litterointivaiheessa poistimme haastatteluista nimet, jotta varsinaisessa työssä ei olisi tunnistetietoja, jolloin anonyymisyys sekä eettisyys työssä säilyisi.

Aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä pyrittiin vahvistamaan tutkimuksen uskottavuutta. Tutkimuksen uskottavuutta lisäsi se, että olimme huolellisen litteroinnin ja nauhoitettujen haastatteluiden kuuntelun myötä perehtyneet aineistoon perusteellisesti. Tämä mahdollisti luopumisen omista ennako-oletuksista. Toimintatapa varmisti lastensuojelun perhetyöntekijöiden näkemyksien esille tulemisen tutkimuksessa. Raportoinnissamme otettiin erityiseen huomioon työntekijöiden näkemykset käyttämällä suoria lainauksia tutkimushaastatteluista. Hirsjärvi (2004, 217) toteaa tutkimuksen toteutuksen selostamisen lisäävän laadullisen tutkimuksen luotettavuutta.

7. POHDINTA

Tavoitteenamme oli kuulla työntekijöitä, että mitä he kertovat lastensuojelun perhetyön sisällöstä ja menetelmien käytöstä ja osuudesta työssään. Saadulla tiedolla halusimme mahdollistaa myös yhteistyökumppanimme tavoite, joka oli lastensuojelun perhetyön kehittäminen ja yhtenäistäminen Satakunnassa. Koimme, että työmme on merkityksellinen meidän oppimisellemme, lastensuojelun työlle, haastateltaville työntekijöille, yhteistyökumppanillemme sekä tietenkin lapsille ja lapsiperheille. Pidämme tärkeänä, että Suomessa palveluita kehitetään ja tietopohja palveluiden nykytilasta on tässä kontekstissa oleellista. Koimme olevamme merkityksellinen osa kehittämistyötä tutkiessamme palveluiden nykytilaa.

Haastattelut olivat antoisia meille uuden tiedon saamisen vuoksi. Haastateltavat ottivat meidät hyvin vastaan, vaikka toivatkin esille että jännittävät. Emme halunneet antaa haastattelun kysymyksiä etukäteen, koska koimme, että saisimme totuudenmukaisia vastauksia, jos niitä ei voi miettiä etukäteen. Haastateltaville se oli haasteellista ja termien käsitteleminen nopeasti oli paikoin jopa tuskallista. Haastatteluiden yhteydessä emme vastanneet kysymyksiin tai jutelleet, jotta joudattaisi tutkittavaa. Haastattelun lopuksi jäimme kuitenkin keskustelemaan aiheesta, jotta kokemus olisi työntekijöille mieluinen kokonaisuudessaan.

Havaitsimme tutkimustulosten perusteella menetelmien käytöistä, että selviä eroja löytyy. Menetelmäosaaminen vaihteli niin työntekijöiden kuin myös kuntien yksiköiden välillä.

Pohdimme myös, onko merkitystä ymmärtää työvälineen teoriaa tai menetelmän teoriatietoa käyttäessään eri työvälineitä tai menetelmiä. Työntekijät pohtivat työmenetelmän, työvälineen sekä teoreettisen viitekehysten eroavaisuutta. Meille selvisi, että termit eivät olleet kaikilla haastateltavilla haastattelutilanteessa selvillä ja he pohtivat niitä ääneen. Teoriaa kirjoittaessamme jouduimme useasti kertamaan näiden eroavaisuutta ja mitä mikäkin termi tarkoittaa. Tarkistimme niitä vielä uudelleen haastattelurunkoa tehdessä, sekä haastatteluiden jälkeen. Vielä

analysointia kirjoittaessamme paneuduimme teoriaan sekä käsitteiden hallintaan. Selkeästi teoriasta sekä tutkimuksesta tulee ilmi, että menetelmien, työvälineiden ja teoreettisen viitekehysten erittelemine on hankalaa sosiaalialalla, ja sama menetelmä voi toimia myös teoreettisena viitekehysenä. Haastattelussa kysyimme, kannattaako työntekijä ammatillista vai lapsilähtöistä mallia. Tähän emme saaneet vastauksia, koska kysymystä oli hankala haastateltavien mukaan vaikeaa ymmärtää. Pohdimme, että työntekijät eivät näe merkityksellisenä termien käyttöä, koska he tekevät työtä vakiintuneiden ja hyväksi koettujen työmallien pohjalta.

Lisäkoulutuksella oli merkitystä menetelmäosaamisen kanssa. Jäimme vielä myöhemmin miettimään, olisiko työntekijät olleet halukkaita lisäkoulutukseen. Lisäkoulutus tuli esille haastatteluiden lomassa, mutta ei itsessään ollut tutkimuksemme aihe, joten aiheeseen emme kiinnittänyt muilta osin huomioita. Mieleen asiaa kuitenkin jäi ja tutkimuksen mukaan menetelmät ovat hyvin keskeinen osa lastensuojelun perhetyötä, joten lisäkoulutuksiin tulisikin näkemyksemme mukaan kiinnittää lastensuojelun parissa entistä enemmän huomiota.

Jäimme miettimään vastaako menetelmien osaamisen hallinta asiakkaiden tarpeita. Menetelmien käytöstä nousi tutkimuksen kautta mieleemme kysymys siitä, että käytetäänkö menetelmiä orjallisesti koska niin on totuttu toimimaan, vai katsotaanko käytettävää menetelmää aina yksilökohtaisen tarpeen pohjalta. Haastateltavat työntekijät toivat tätä asiaa kyllä haastatteluissa esille siltä osin, että kertoivat pohtivansa asioita aina asiakkaan tarpeiden mukaan. Kuitenkin työntekijöiden menetelmäosaaminen vaihteli erilaisten hyväksyttävienkin tekijöiden vuoksi, mutta mitä tehdään asiakkaan kohdalla, jolle kaikki ammattilaisen osaamat menetelmät ovat koettu toimimattomiksi?

Työparityöskentelyllä on positiivisia vaikutuksia monelta kannalta. Asiakkailla on kaksi eri työntekijää ja kun jonkun kanssa kemia saattavat toimivat paremmin kuin toisen, niin näin asiakkaan mahdollisuus hyvään vuorovaikutussuhteeseen saattaa parantua. Työparityöskentely mahdollistaa myös todennäköisemmin sen, että joku työntekijä olisi tavoitettavissa vaikka lomien aikana. Työntekijöille hyvää

työparityöskentely toi mukanaan muun muassa sitä kautta, että saa jakaa näkemyksiä ja kokemuksia, laajentaa ammattitaitoa ja ottaa työkalupakista erilaisia menetelmiä käyttöönsä. Voikin sanoa, että työparityöskentely paikkaa jokaisen työntekijän yksilöllisiä puutteita.

Näemme, että palveluiden tarjoaminen on epätasa-arvoista. Palvelun laatu ja sisältö on riippuvainen siitä, että missä kunnassa asut ja millaista tukea myönnetään. Tutkimuksemme tarkoituksena ei ollut vertailla paikkakuntien tai työntekijöiden välisiä eroja, mutta menetelmäosaamisen näkökulmasta katsottuna eroja voidaan nähdä. Yksilölliset erot ovat ymmärrettäviä ja sitä kyetään paikkaamaan työparityöskentelyllä ja jatkokoulutuksilla. Kuntien väliset erot taas ovat huoletuttavampia, sillä Porin perhetyöntekijät eivät voi toimia Raumalla eivätkä raumalaiset työntekijät vastaavasti porilaisten asiakkaiden parissa.

Näemme että tämä työ on pohja kehittämistyölle. Yhteistyötahomme SATULA -hankkeen tarkoituksena on osaltaan kehittää Satakunnan lastensuojelua. Olisikin mielestämme hienoa nähdä miten kehittämistyö etenee ja miten lastensuojelun perhetyön käytänteitä saadaan yhtenäistettyä siten, että asiakkailla olisi mahdollisuus saada samantasoista palvelua riippumatta siitä, missä kunnassa hän asuu Satakunnan alueella. Kehittämistyön lisäksi näkisimme olevan tarvetta oman tutkimuksemme jatkotutkimuksiksi ainakin työntekijöiden koulutustarpeen kartoittamisen ja sen, että miten lastensuojelun perhetyö nähdään asiakkaan kokemana. Tutkimuksessamme ei selvitetty työntekijöiden koulutustarvetta itsessään, mutta haastattelut antoivat koulutustarpeesta kuitenkin näkemyksemme mukaan viitteitä. Lastensuojelun perhetyön asiakaskokemuksia tutkimuksessamme selvitetiin työntekijöiden kokemana, mutta ei siis suoraan asiakkaiden kokemana.

Havaitsimme mielestämme selkeän puutteen lastensuojelun perhetyön menetelmien käytön suhteen siinä, että menetelmien toimivuutta ei mitattu käytännössä millään tavalla. Perhetyöntekijät itsessään arvioivat toimiiko käytettävä menetelmä asiakasperheen kohdalla vai ei, mutta asiantuntijuudestaan huolimatta objektiivinen arviointi voi olla haasteellista. Lastensuojelun perhetyön menetelmien toimivuutta voidaan tällä hetkellä siis tutkimuksemme mukaan arvioida vain työntekijän näkemyksen pohjalta ja siitä näkökulmasta, että kokeeko perheen asioista

vastaava lastensuojelun sosiaalityöntekijä perhetyön jatkumiselle tarvetta. Mieli- valtaista sosiaalityöntekijän päätöksenteko ei tietenkään ole, vaan perustuu osal- taan lastensuojelulakiin. Mielestämme tässä kohtaa kuitenkin jää arvioimatta per- hetyöntekijöiden käyttämien menetelmien vaikutus, vaikka voidaankin olettaa nii- den toimineen, koska avun tarve perheen kohdalla on poistunut. Olettamukset eivät kuitenkaan näkemyksemme mukaan ole riittäviä perusteita toimivuutta ar- vioitaessa. Varsinkaan kun puhutaan niinkin isoista asioista, kuin mitä lastensuo- jelun parissa puhutaan. Aihealuetta tulisikin mielestämme tutkia tulevaisuudessa ja järjestelmällinen kehittämistyö erilaisten arviointimenetelmien suhteen tulisi aloittaa mahdollisimman pian. Heino Tarjan 2008 selvityksessä sanotaan, ettei valtakunnallisesti ole seurantatietoa vaikuttavuuden seuraamiseksi. Selvityk- sessä on mainittu, ettei avohuollon tukitoimien käyttöä ja asiakkaiden saamaa tukea tai perhetyön laajuutta ole tilastoitu kunnolla. (Heino 2008, 69.) Lastensuo- jelun vaikuttavuutta haluttaisiin tutkia enemmän ja se on tällä hetkellä kehityksen kohteena. Vuonna 2016 alkanut pilotointi, jossa mukana 10 kuntaa Porin ollessa näistä yksi, on tarkoituksenaan kehittää vaikuttavuuden arviointia lastensuojelussa. Pilotoinnilla on tarkoitus saada lastensuojelutyön tuloksellisuutta näkyvämmäksi ja osaksi lastensuojelutyön kehittämistä. Tätä voidaan käyttää myös työmenetel- mänä. (Kuntaliitto, 2016.)

Pohdimme sitä, että miten tutkimusmateriaali ja tulokset olisivat eronnut tämän työn tuloksesta, mikäli olisimme toimittaneet haastattelukysymykset etukäteen. Olisivatko perhetyöntekijät keskustelleet keskenään tulevasta tutkimuksesta ja olisivatko he saaneet vastauksiin enemmän jäsentelyä mukaan? Itse koimme, että tutkittavat vaeltelivat vastaustensa kanssa, ja tämä näkyi tutkimusmateriaalin analysoinnin haasteena.

Käytimme työn tekemiseen paljon aikaa. Tällöin saimme rauhassa pohtia ja si- säistää sisältöä. Haastatteluiden jälkeen kävimme yhdessä keskustelua siitä mitä havaitsimme. Työtä kirjoitimme paljolti myös yhdessä, sillä näissä tilanteissa oli hyvä keskustella opinnäytetyöstämme. Osittain jaoimme työtä myös niin, että kir- joitimme omalla ajallamme. Saadun tiedon jäsentäminen oli työlästä, koska halu- simme luotettavuuden säilyvän. Koimme työparityöskentelyn tässäkin hyväksi. Työn jakaminen onnistui ongelmitta ja saimme tukea ja apua toisiltamme koko

opinnäytetyön prosessin aikana. Halusimme opinnäytetyöstä saada itsellemme uutta tietoa, sekä syventää osaamistamme tällä alalla. Tämän vuoksi koimme tärkeäksi tehdä työ yhdessä ja käydä paljon keskustelua aiheesta. Yhteistyö työ-elämäyhteistyökumppanin kanssa onnistui myös hyvin. Saimme heiltä tukea, ohjausta ja kyseenalaistamista työmme suhteen. Vuorovaikutus yhteistyötahomme kanssa oli toisia kunnioittavaa ja antoisaa. Haluammekin osaltamme kiittää heitä opinnäytetyömme valmistumisesta.

LÄHTEET

- Heino, T. (2008). *Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset*. Helsinki. Stakes.
- Hiltunen, L. Graduaineiston analysointi. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla 3.11.2018
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&ved=2ahUKEwjam-yOmLneAhUmqYsKHaRgB8lQFjADegQICBAC&url=http%3A%2F%2Fwww.mit.jyu.fi%2Fope%2Fkursit%2FGraduryhma%2FEsitysmateriaali%2F5%2520aineiston_analysointi.ppt&usg=AOvVaw2vQ5o2HqTe0LCIPvXQYpyG
- Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. (2001). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki. Tammi.
- Ihalainen J. & Kettunen T. (2017). *Turvaverkko vai trampoliini sosiaaliturvan mahdollisuudet*. Helsinki. Sanoma Pro Oy.
- Järvinen R., Lankinen A., Taajamo T., Veistilä M. & Virolainen A. (2012). *Perheen parhaaksi, perhetyön arkea*. Porvoo. EDITA.
- Kuntaliitto. (2016). *Vaikuttavuuden mittaaminen lastensuojelussa on hyödyllistä kaikille*. Saatavilla 2.11.2018 <https://www.kuntaliitto.fi/ajankoh-taista/2016/vaikuttavuuden-mittaaminen-lastensuojelussa-hyodyl-lista-kaikille>
- Känkäinen, P. (2006). *Taidelähtöiset työmenetelmät lastensuojelussa*. Teok-sessa Forsberg H., Ritala-Koskinen A. & Törrönen M. (2006). *Lap-sen ja sosiaalityö*. Juva. PS-kustannus.
- Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Sosiaali- ja terveysministe-riö. Saatavilla 8.10.2018 <https://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalve-lut>
- Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Satakunnanliitto. Saatavilla 8.10.2018 https://www.satakunta2019.fi/?page_id=995
- L 417/2007. Lastensuojelulaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2007/20070417>
- L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/al-kup/2014/20141301>

- Mohler, P. (2018). How to make your family work. Recovery connection. Saatavilla <https://www.recoveryconnection.com/how-to-make-your-family-work/>
- Myllärniemi, A. (2007). *Lastensuojelun avohuollon perhetyö ammattikäytäntönä -jäsenyksiä perhetyöstä toimintatutkimuksen valossa*. Heikki Waris -instituutti. Saatavilla 2.11.2018. http://www.socca.fi/files/90/Lastensuojelun_perhetyo_ammattikaytantona.pdf
- Puonti A., Saarnio T. & Hujala A. (toim.) (2004). *Lastensuojelu tänään*. Helsinki. Tammi.
- Reijonen, M. (2005). *Voimaa perhetyöhön, arjen tuki ja ammatilliset verkostot*. Jyväskylä. Ps-kustannus.
- Rönkkö, L. & Rytkönen, T. (2010). *Monisäikeinen perhetyö*. Helsinki. WSOYpro.
- Saastamoinen, K. (2016). *Lapsen suojeleminen viranomaisten ja muiden toimijoiden välisenä yhteistyönä. Käsikirja arjen toimintaan*. Helsinki. Edita.
- Silius, K. (2005). Sisällönanalyysi. Saatavilla <https://docplayer.fi/6061488-Sisallönanalyysi-sisälto.html>.
- Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. (toim.) (2009). *Lastensuojelun hyvät työkäytännöt*. Tampere. Turun ammattikorkeakoulu.
- Terveyskirjasto. Ratkaisukeskeinen ajattelutapa. Duodecim. Saatavilla 2.11.2018. https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn00012
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelu 2017-tilasto. Saatavilla 2.11.2018 <https://www.slideshare.net/THLfi/lastensuojelu-2017-tilasto>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työmenetelmät ja -välineet. Saatavilla 8.10.2018. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/työmenetelmät-ja-valineet>
- Uusitalo, H. (2001). *Tiede, tutkimus ja tutkielma, johdatus tutkielman maailmaan*. Juva. WSOY.
- Valtioneuvosto. Mikä on Sote-uudistus. Saatavilla 8.10.2018 <https://alueuudistus.fi/mika-on-sote-uudistus>
- Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) (2010). *Kohtaamisia lapsiperheissä*. Helsinki. Kirjapaja.

Ylitalo, P. (2011). *Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi*. Helsinki. Suomen kuntaliitto.

LIITTEET

LIITE 1 Teemahaastattelurunko Haastattelurunko

Aloitus:

Esittäytyminen ja tutkimuksesta kertominen. Haastattelutilanteesta kertominen ja nauhoituslaitteiston testaus.

Perhetyöntekijän tausta

- Ikä
- Sukupuoli
- Työnimike
- Koulutus – Peruskoulu, ammatilliset opinnot (korkeakoulu), suuntautuminen ja menetelmäopinnot
- Työhistoria – Aikaisempi työ, alan työ, perhetyö, yksikössä työskentely

1 Teema – Lastensuojelun perhetyö

- Mitä on mielestäsi perhetyö?
- Miten määrittelet perhetyön asiakkaan? –Lapsi? Perhe? Perhe lapsen kasvattajana?
- Mitä huomioit, kun perhe tulee asiakkaaksi, millaista työtettä otat?
- Miten koet toimivan voimavarakeskeisen tai ratkaisukeskeisen työmallin, miksi?
- Millaisia muita toimenpiteitä tai työmalleja käytät tai nimeät käyttäväsi?
- Millaista mallia kannatat enemmän ammatillista vai lapsilähtöistä, miksi?

2 Teema – Perhetyön menetelmät

- Miten ymmärrät käsitteen lastensuojelun perhetyön menetelmä?
- Mitä työssäsi käyttämiä lastensuojelun perhetyön menetelmiä kykenet nimeämään? Kuvailenko mainitsemiasi menetelmiä?
- Toistuuko joku menetelmä kaikkien asiakkaiden kanssa? Mitkä ja miksi?
- Montako kertaa menetelmää käytetään? Miksi?
- Voidaanko menetelmä vaihtaa? Miksi?

3 Teema – Perhetyön menetelmän valinta

- Miten käytettävä menetelmä valikoituu?
- Mitkä tekijät vaikuttavat valintaan? (Asiakas, työntekijä, resurssit, ympäristö.)
- Miten käytettävän menetelmän valintaprosessi toteutuu?
- Eroavatko eri menetelmien valintaprosessit toisistaan? Miksi?

4 Teema – Perhetyön menetelmän käyttö

- Miten koet menetelmien käytön osana työtäsi?
- Mitkä menetelmät ovat kokemuksesi mukaan tärkeimpiä ja miksi?
- Mitä hyötyä menetelmistä on?
- Mitä haittaa menetelmistä on?
- Miten menetelmien toimivuutta seurataan?
- Miten menetelmien vaikutus mielestäsi näkyy?
- Mihin teoriaan käytetyt menetelmät pohjaavat?
- Miten asiakkaat ovat kokeneet menetelmät? Keräättekö palautetta? Palautteen vaikutus?
- Miten tulevaisuudessa voitaisiin toimia eri tavalla?

Mitä muuta haluat sanoa?

Liite 2 Haastattelusuostumus
Suostumus haastateltavaksi

SUOSTUMUS

Minä _____ olen halukas osallistumaan Suvi Kosken ja Anssi Salmen toteuttamaan tutkimukseen, joka käsittelee perhetyöntekijöiden kokemuksia lastensuojelun perhetyössä käytetyistä menetelmistä.

Paikka ja aika _____

Allekirjoitus _____

Nimen selvennys _____